

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

- 4.1 ทศนคติต่อการดำเนินชีวิตประจำวันทางศาสนาของพุทธศาสนิกชน
- 4.2 ทศนคติต่อการดำเนินชีวิตประจำวันทางปรัชญาของฟรีดริช นิทซ์เช่
- 4.3 การสร้างจิตสำนึกต่อคุณค่าในการพัฒนาตน

4.1 ทศนคติต่อการดำเนินชีวิตประจำวันทางศาสนาของพุทธศาสนิกชน

4.1.1 ปัญหาพื้นฐานของมนุษย์

การดำเนินชีวิตของมนุษย์เริ่มตั้งแต่เกิดมามีลมหายใจแห่งชีวิตย่อมต้องถูกบีบรัดด้วย สัจธาตุญาณ อารมณ์และกรอบของความเป็นสังคม การแสวงหาปัจจัยพื้นฐาน อำนาจ และ ผลประโยชน์ล้วนต้องเกิดและดำรงอยู่บนพื้นฐานการกระทำ ตัวการกระทำนี้เองที่ถือว่าเป็นจุดตั้ง ต้นของการมี ‘ผล’ ต่าง ๆ ตามมาและผลนี้เองเป็นผลทำให้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น หรือเลวลงอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การกระทำอะไรก็ตามมนุษย์ย่อมถึงผลการ กระทำเป็นเป้าหมาย แต่การดำเนินการที่จะก้าวไปสู่ผลก็เป็นสิ่งที่เราไม่อาจมองข้ามได้เพราะใน กระบวนการการกระทำเหล่านี้ก่อนที่จะถึงเป้าหมายแต่ละอย่างมนุษย์ต้องเผชิญหน้ากับสิ่งอื่น มากมาย นั่นคือ อุปสรรคหรือปัญหาในการกระทำและในชีวิต กระบวนการเหล่านี้จะต้องดำเนิน ไป จนกว่ามนุษย์จะหมดพลังในการต่อสู้ นั่นคือการตายไปจากสังคม

ปัญหาที่มนุษย์เข้าใจกันนั้นในโลกนี้มีการแบ่งแยก/ จัดประเภท (categories) และการถูกทำให้เป็นประเภทอย่างชัดเจน เราؤمنในฐานะต่าง ๆ กันไป; ปัญหาครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ระบบนิเวศน์ ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม รวมถึงการถกเถียงใน สารที่เป็นแก่นแท้ของวัตถุ; แล้วเราก็มุ่งประเด็นไปที่จุดหนึ่งเพื่อดูปัญหาเหล่านั้น โดยลืมนึกว่า ปัญหาทุกอย่างล้วนเกิดที่ตัวมนุษย์เป็นจุดตั้งต้นทั้งนั้น

ในความคิดของท่านพุทธทาสภิกขุชัดเจนว่าปัญหาพื้นฐานของมนุษยชาติมีแค่อย่างเดียวคือ ความทุกข์ (พุทธทาสภิกขุ; 2548, ก.) คำว่า “ความทุกข์” นี้มีความหมายกว้างมาก มันไม่ใช่แค่นัยยะ ที่เข้าใจกันตามธรรมดาเท่านั้น คำว่า “ทุกข์” ยังรวมถึงการดำรงชีวิตของสรรพสิ่งทั้งหลาย(ที่เรามัก เข้าใจว่ามีสุข)ที่ยังไม่สามารถขจัดกิเลส อาสวะ ตัณหา อุปาทานที่มีให้เบาบางหรือสิ้นไปได้จึงต้อง เวียนเกิดเวียนตายอยู่เพราะการเกิด เจ็บ แก่และตายซึ่งเป็นความหมายของคำว่าทุกข์ ดังนั้น มนุษย์ที่

จุดเริ่มต้นของความทุกข์อยู่ที่ความอยาก ยึดถือ ก่อและให้เกิดความอยากขึ้นในสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์รับรู้

ความอยากต่าง ๆ ที่มีนี้เกิดจากช่องทางการรับรู้ (วิญญาณ) 6 อย่าง คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสและใจอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่านั้น คือ เกิดจากความอยากในสิ่งที่รักหรือพอใจต่อ รูปทรงที่สวยงาม เสียงไพเราะ กลิ่นที่พึงใจ รสที่น่าปรารถนา หรือสัมผัสที่ยินดี (กามตัณหา) การอยากเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ตามที่ตนอยากเป็น (ภวตัณหา) และความไม่อยากให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ตามที่ใจไม่อยากให้เป็น (วิภวตัณหา)ซึ่งเท่าที่กล่าวมานี้มันละเอียดจนคนธรรมดาไม่สามารถเข้าใจได้ ลักษณะทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงเรื่อยไปไม่มีอะไรเป็นตัวของมันเองที่หยุดอยู่แม้ชั่วขณะ ท่านพุทธทาสอธิบายว่า

“ (ชีวิต) ...มันทุกข์ทรมาน น่าเกลียดน่าชัง น่าเบื่อหน่าย น่าระอาในตัวเอง และไม่มีอะไรที่เราควรจะไปยึดถือด้วยจิตใจที่ยึดมั่นเป็นตัวตน ”

(พุทธทาสภิกขุ. 2548 ข, 23 -54.)

ท่านพุทธทาสภิกขุเห็นว่า มนุษย์ทุกคนต้องศึกษาและเข้าใจให้ถ่องแท้ให้ได้ในเรื่องทุกข์ การไม่เข้าใจเรื่อง “ ความทุกข์ ” นี้ทำให้ไม่สามารถเข้าใจเรื่องอื่นได้และการเข้าใจเรื่องทุกข์นี้ทำให้เราสามารถเข้าใจความจริงได้ทั้งหมด

ท่านพุทธทาสภิกขุแยกความจริงไว้เป็น 2 ระดับ ท่านใช้คำว่า “ ภาษาคน – ภาษาธรรม ” สำหรับอธิบายความจริงทั้งสองระดับนี้ มนุษย์ต้องเข้าใจความจริงทั้งสองระดับนี้จึงจะสามารถทำความเข้าใจสิ่งที่ปรากฏแก่เราและที่เรามีปฏิสัมพันธ์ต่อมันได้อย่างถูกต้อง ท่านอธิบายว่า

“ เพราะคนจมมุดอยู่ในโลกเหมือนहनอนจมอยู่ในคู จึงรู้แต่ภาษาคน
ไม่รู้ภาษาธรรม เพราะว่ามีวงมุดแต่ในโลกลเหมือนहनอนจมอยู่ในคู
เหมือนไส้เดือนจมอยู่ในดิน เหมือนปลาจมอยู่ในน้ำ เหมือนนกไม่เห็นฟ้า
ดังนั้น คนจึงไม่รู้ภาษาธรรม คนรู้แต่ภาษาคน เลยฟังภาษาธรรมไม่รู้ ”

(พุทธทาสภิกขุ. ม.ป.ป, 43-44)

เบื้องต้นนี้ต้องทำความเข้าใจว่า ท่านพุทธทาสภิกขุเป็นนักคิดฝ่ายจิตนิยม (Idealism) คนหนึ่งที่มีแนวคิดโดดเด่นไม่แพ้นักคิดคนอื่น ลักษณะสำคัญของจิตนิยมก็คือการให้ความสำคัญตัวจิตหรือปัญญาในการเข้าใจความเป็นไปในการมองและเข้าใจโลก ดังนั้น การเข้าใจท่านจึงต้องทำความเข้าใจผ่านแนวคิดจิตนิยมเป็นหลัก แต่การเข้าใจแนวคิดเรื่อง “ ความจริง ” ของท่านพุทธทาสภิกขุนี้ท่านไม่ได้อธิบายไว้แยกต่างหากเป็นหมวดหมู่จึงเป็นการยากที่จะเข้าใจ การศึกษานี้จึงทำได้เพียงสังเกตการใช้คำ (terms) ต่าง ๆ ที่ท่านใช้อธิบายแล้วนำมาประมวลสรุปซึ่งได้ใจความว่า ท่านยอมรับความจริง 2 ระดับ คือ ความจริงที่สมมติ (สมมติสังขะ) และความจริงตามธรรมชาติ (ปรมาตถสังขะ) หรือความจริงสูงสุด

ความจริงสมมติหรือสมมติสังขจะ ท่านพุทธทาสเองยอมรับต่อตัววัตถุ สสารต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในโลกนี้ เช่น คน สัตว์ สถานที่ สิ่งของ รวมทั้งสภาวะนามธรรมอื่น ๆ อีก; ความดี ความงาม ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความสุข ความทุกข์ ศีลธรรม วัฒนธรรม จารีตประเพณี ระเบียบสังคม และอื่น ๆ; ว่าสิ่งเหล่านี้ “มีอยู่จริง” โดยอาศัยวัตถุเป็นพื้นฐานในการกำหนดว่า สิ่งนี้ สิ่งนั้น คืออะไรซึ่งสามารถใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และความเข้าใจพื้นฐานเข้าใจมันได้(เรียกรวมกันว่าอายตนะ 6) ท่านใช้คำหลายคำในที่ต่าง ๆ กันในการอธิบายเช่นในหนังสือคู่มือมนุษย์ (2548: ก 9) ท่านใช้คำว่า “สากล” เช่นคำว่า “ศีลธรรมสากล” ในหนังสือ ตัวกู – ของกู (2548: ค 14 -15) คำว่า “แบบ” เช่นคำว่า “แบบของการบวช” และ “แบบแห่งพิธีรีตอง” หนังสือปัญหาของมนุษย์ (2548: ง 36) คำว่า “จริยธรรมสากล” “ความรักสากล” “เมตตาสากล” นั้นหมายความว่าท่านยอมรับที่จะให้สังคัมสมมติตกลงกันให้มี/ ใช้ศีลธรรมหรือระเบียบปฏิบัติทั่วไปที่จะต้องประพฤติตามเพื่อความ เป็นอยู่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ผาสุก(คำว่า สากล ในความหมายนี้หมายถึงสิ่งที่ถูกสมมติว่า ‘ให้เป็นสากล’ แก่มนุษย์ทุกคน) ความจริงระดับนี้มีความจำเป็นอยู่มากเพราะตัววัตถุเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและวัตถุเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตและวิถีแห่งโลก ดังนั้น การเข้าใจความจริงระดับนี้จึงสามารถเข้าใจได้ง่ายและสามารถเข้าใจด้วยภาษาง่าย ๆ ท่านเรียกว่า “ภาษาคน ”

ความจริงสูงสุด หรือปรมาตมสังขจะ ท่านให้ความสำคัญกับส่วนนี้กว่าส่วนแรก ความจริงประเภทนี้เป็นความจริงที่สังคัมกำหนดสมมติตกลงกันไม่ได้เพราะมันมีลักษณะอยู่เหนือกาลเวลา และเงื่อนไขใดๆ และยังแน่นอนตายตัว คือ สมบูรณ์ มีอยู่ ดำรงอยู่ได้ด้วยตัวมันเองแม้ไม่มีการเข้าไปกำหนดรับรู้ คือมีความเป็น สากลแก่โลกทั้งหมดไม่เฉพาะแก่สังคัมหนึ่งสังคัมใด ความจริงเช่นนี้เป็นความจริงที่มีอยู่เองตามธรรมชาติ มีทั้งที่สัมผัสได้และไม่ได้ การเข้าใจความจริงระดับนี้ต้องใช้ภาษาธรรมเท่านั้นมาอธิบายเพราะมีบางคน ไม่มีปัญญาที่จะเข้าใจเหตุ- ผลที่มีแฝงอยู่ในตัววัตถุและกรอบของภาษาธรรมได้ จึงต้องมีภาษาคน แต่ภาษาคนก็ไม่สามารถอธิบายความจริงประเภทนี้ได้ ดังนั้น จำเป็นต้องใช้ภาษาธรรมเท่านั้นอธิบายจึงสามารถเข้าถึงความจริงประเภทนี้ได้ ท่านพุทธทาสภิกขุอธิบายไว้ว่า

“ ภาษาธรรมนั้น.....จึงพูดกันอยู่แต่ในหมู่ผู้เห็นธรรม.....

.....นี่เป็นภาษาธรรม ภาษาธรรมที่เหนือไปจากวัตถุ ”

(พุทธทาสภิกขุ. ม.ป.ป. 2)

ข้อความดังกล่าวนี้หมายความว่า การอธิบายความจริงระดับนี้จะใช้ภาษาคนมาอธิบายไม่ได้เพราะคนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในความเป็น “ปรมาตม” คือ ไม่เข้าใจสภาวะที่เป็นจริงซึ่งแฝงอยู่ในตัววัตถุและกรอบของภาษาคนที่มีและใช้กันอยู่ ดังนั้นการเข้าใจความจริงสูงสุดนี้จำต้องใช้ “ภาษาธรรม ” เท่านั้น ในการอธิบาย แต่ภาษาคนก็เป็นส่วนหนึ่ง/ พื้นฐานในการเข้าใจภาษาธรรม

จากการอธิบายข้างต้นสามารถใช้กับการมองสังคัมได้ว่า การที่เราสามารถเข้าใจตรงกันในสิ่งที่พูดและสื่อสารกันนั้นเป็นเพราะเข้าใจต่อความจริงระดับสมมติเท่านั้น ไม่ใช่ความจริงสูงสุด

ต่อไปนี้จะใช้ทฤษฎี “แบบ” เพื่ออธิบายต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นไปประกอบการเข้าใจต่อความเป็นจริงทั้งสองระดับนี้

ว่าด้วยข้อเปรียบเทียบทฤษฎีแบบของเพลโตและพุทธทาสภิกขุ

ในระดับการเข้าใจความจริงสมมตินี้ขอใช้ศัพท์ว่า “ความเป็นจริงในโลกที่ปรากฏอยู่” (real world) และความเป็นจริงระดับปรมาตม์ขอใช้ศัพท์ว่า “แบบ” (Form) แทนเพื่อให้ง่ายต่อการอธิบายและการทำความเข้าใจ

เพลโต (Plato) อธิบายว่า ความจริงในโลกนี้มี 2 อย่าง คือความจริงในโลกแห่งอุดมคติ (World of Idea) หรือโลกของแบบ (World of Form) และโลกที่ปรากฏแก่มนุษย์ (Real world)

โลกของแบบนี้มีอยู่เป็นนิรันดร์ ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและสถานที่ (space and time) ใด ๆ และมีความสมบูรณ์ในตัวเอง ดังนั้น โลกของแบบจึงดำรงอยู่ได้เอง โดยปราศจากเงื่อนไขที่ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งอื่น วัตถุต่าง ๆ ในโลกเป็นสิ่งจำลองมาจากสิ่งสมบูรณ์ใน “โลกของแบบ” วัตถุหรือสิ่งจำลองแบบมีอยู่มากมาย แต่มีแบบที่สมบูรณ์อันเดียวและถือว่าเป็นต้นแบบให้แก่สิ่งที่ปรากฏในโลกที่ปรากฏแม้จะมีวัตถุหลายสิ่ง สำหรับโลกของแบบแบบมีเพียงแบบเดียวเท่านั้นเช่น แบบของคน แบบของม้า แบบของบ้าน แบบของความงาม แบบของความยุติธรรม แบบความดี แบบความงาม เป็นต้น

ส่วนโลกที่ปรากฏแก่ผัสสะทั้ง 5 นี้ก็มีอยู่จริงแต่ตั้งอยู่บนเงื่อนไขของแบบที่มีอยู่ในโลกของแบบ คือวัตถุแต่ละสิ่งได้ถูกจำลองมาจากแบบ ดังนั้น ตัววัตถุจึงมีความสมบูรณ์ไม่เท่าแบบ เพราะกระบวนการถ่ายทอดจากแบบมาสู่สิ่งเฉพาะมีไม่เท่ากัน เราจึงรับรู้แบบได้เฉพาะที่สำเร็จจากการถอดแบบซึ่งไม่สมบูรณ์และวัตถุยังตั้งอยู่บนเงื่อนไขเวลาและสถานที่ ดังนั้น เราจึงเห็นคนพิการ คนโง่ คนฉลาด คนสูง คนเตี้ยและอื่น ๆ อีกมาก บรรดาคนพิการเรายังพบว่ามีคนพิการซ้ำซ้อนอีกกรณีคนขาว เรายังพบว่า มีคนขาวมาก ขาวน้อย ขาวเหลือง ขาวเนียน ขาวซีด เป็นต้นซึ่งก็สรุปได้ว่า การที่วัตถุไม่สมบูรณ์เกิดจากการถอดแบบที่ไม่สมบูรณ์นั่นเอง

ส่วนการถกเถียงกันเรื่องคุณค่าที่เกิดจากแบบนี้ เพราะว่าเราก็ต่างไม่เคยเห็นแบบในโลกของแบบจริง ๆ ดังนั้น เราจึงประเมินคุณค่าที่เกิดจากแบบกันคนละอย่าง คุณค่าที่ได้จึงเป็นคุณค่าที่ถูกประเมินแล้ว โดยคนแต่ละคน ไม่ใช่คุณค่าที่เกิดจากแบบ เพลโตอธิบายว่า การเข้าถึงโลกของแบบต้องอาศัยเหตุผลในจิตหรือปัญญาที่มีสมรรถภาพในการคิดถึงความ เป็นเหตุ – ผลเท่านั้น เมื่อทุกคนสามารถเข้าถึงโลกของแบบแล้ว การประเมินคุณค่าของแบบก็จะเป็นอันเดียวกันเพราะเห็นแบบอันเดียวกัน ดังนั้นเราก็จะไม่เถียงกันเรื่องคุณค่าที่เกิดจากแบบ

ท่านพุทธทาสเองก็ยอมรับวัตถุที่ปรากฏแก่ผัสสะ(ท่านใช้คำว่า อายตนะ) ทั้ง 6 อย่างว่า “มีอยู่จริง” เป็นความจริงระดับที่คนในสังคมยอมรับสมมติให้เป็น “แบบ” (Form) ในสังคมและเข้ามามีอิทธิพลในการทำความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้มนุษย์สามารถรับรู้และเข้าใจความจริงระดับสมมติได้เท่านั้นเพื่อให้สังคมไม่วุ่นวายเพราะมันสามารถช่วยให้สื่อสารกันในระดับภาษาลัทธิ

เข้าใจ ตัววัตถุนั้นไม่ได้ลอกรูปแบบ (copy)มาจากสิ่งสมบูรณ์ในโลกอีกโลกหนึ่ง วัตถุนี้เป็นสิ่งเดียวกันกับสิ่งสูงสุดแต่เพราะวัตถุเป็นสิ่งที่ถูกสังกมสมมติขึ้น ดังนั้นคุณค่าที่เกิดจากวัตถุสมมติจึงเป็นคุณค่าสมมติด้วย การจะเข้าใจต่อสภาวะสูงสุดนั้นต้องใช้สมรรถภาพทางจิตที่อบรมดีแล้วเท่านั้นจึงจะรู้/เข้าใจว่า วัตถุนี้เป็นสิ่งสมมติที่จะนำมามนุษย์ไปสู่ความจริงสูงสุด คือวัตถุจะเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมกับสภาวะที่เป็นนามธรรมเข้าด้วยกัน ตัววัตถุนั้นทำให้คุณค่าที่ถูกประเมินไม่ล่องลอย วางเปล่าต่อการเข้าใจหรือไว้ที่อยู่กล่าวคือเป็นเครื่องรองรับ (postulate or substratum) ความหมายของคุณค่าที่มี ในขณะที่เดียวกันความหมายก็ทำให้วัตถุนั้นมีคุณค่าขึ้นมาในแง่ของการรับรู้และสามารถสื่อสารกันได้

เรื่อง “โลกของแบบ” นั้นท่านพุทธทาสไม่เห็นด้วยที่จะอธิบายว่า มันมีอีกโลกหนึ่งต่างหาก ท่านเห็นว่า มันมีอยู่ในโลกนี้ “ไม่มีใครสร้าง มันมีอยู่เอง” (พุทธทาสภิกขุ, 2544: ข 63) และมันคือตัวธรรมชาติและกฎธรรมชาติซึ่งมีอยู่ในสถานที่และตลอดไปไม่ว่าจะมีมนุษย์เกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม แต่ที่มันปรากฏชัดแก่เราเพราะเราเข้าไปรับรู้และนำมาสู่โลกความเป็นวัตถุแล้วสมมติเรียกตามที่ตั้งคมตกลงกันเท่าที่สมรรถภาพทางปัญญาของคนในสังคมจะเข้าถึง แบบ(ซึ่งถือเป็นความจริงสูงสุด)ของเพลโตเป็นแบบที่เป็นนามธรรมสุดโต่ง (abstract of the Absolute) แต่ความจริงสูงสุดของท่านพุทธทาสเป็นความจริงในโลกนี้และสัมผัสหรือเข้าถึงได้ขณะนี้ แต่ต้องพิจารณาตามที่มันเป็นจริงเพราะมันเป็นอิสระจากสังคม ถึงแม้ท่านจะยอมรับว่า “มันมีอยู่จริง” แต่ท่านก็อธิบายว่า ใช้ภาษาธรรมคาอธิบายไม่ได้เพราะเป็นความจริงสูงสุด ภาษาธรรมคาเป็นภาษาสมมติ ดังนั้นต้องใช้ภาษาธรรมเท่านั้นมาอธิบาย

4.1.2 ปัญหาพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน

ท่านพุทธทาสภิกขุอธิบายว่า การจะทำความเข้าใจชีวิตทั้งหมดรวมทั้งสิ่งอื่นรอบตัวเราให้กระจ่างชัดเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพื้นฐานชีวิตนั่นคือ การทำความเข้าใจเรื่องอทิปปัจจยดาหรือปฏิจจสมุปบาทเพราะเรื่องนี้อธิบายกระบวนการเกิดขึ้นของทุกสิ่งซึ่งเบื้องต้นเราได้ทราบแล้วว่าภาพรวมของปัญหาพื้นฐานของมนุษย์คืออะไร สิ่งที่จะพิจารณาคือไปคือปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวันเกิดขึ้นจากอะไร มีกระบวนการเกิดที่ละเอียดหรือซับซ้อนอย่างไร

ในชีวิตประจำวันมนุษย์มีสิ่งที่เกิดขึ้น ดำรงอยู่ และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในแง่สถานที่และเวลา คือการปรากฏตัวตนที่แน่ชัดในตำแหน่งแห่งที่และในแต่ละช่วงอายุหรือวัยที่แน่นอน การเกิดขึ้นของเหตุการณ์หนึ่งในวันหนึ่งหรือในหลายวันกับเหตุการณ์อย่างเดียวกัน การดำเนินชีวิตมนุษย์ต้องดำเนินไปอย่างนั้นเสมอ

มีคำที่มนุษย์ได้ยินบ่อยในแง่ของความเข้าใจระดับพื้นฐานว่าคำเหล่านั้นในเหตุการณ์อย่างหนึ่งเป็นจริง; ช้าชาก, จำเจ, บ่อยครั้ง, เสมอ และคำอื่นอีก; คำที่แสดงนัยยะของเหตุการณ์เหล่านี้มีนัยยะต่อความรู้สึกเราว่า ‘มันเป็นเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เคยเกิดขึ้นซึ่งมนุษย์เคยประสบ’

และ ‘มันเหมือน/ คล้ายกับเหตุการณ์เดิมที่เคยเกิดขึ้นในทุกวัน’ ปกติแล้วจะเข้าใจกันว่า นั่นคือ ‘การเกิดซ้ำ’ กับเหตุการณ์เดิมที่เคยเกิดขึ้น ในชีวิตประจำวัน ความเข้าใจธรรมดาทำให้เราเชื่อว่าการเกิดขึ้นเช่นนี้เกิดขึ้นในสถานที่เดียวกันเช่น

การต้องทำงานที่เดิมทุกวัน เรียนที่เดิมหลายปี ต้องคุยกับเพื่อนสนิทเพียงไม่กี่คน (ซึ่งล้วนแต่เป็นคนเดิม) และอย่างอื่นอีกแม้จะเข้าใจว่าอยู่ในเวลาที่ต่างกัน นี่คือการเข้าใจสามัญทั่วไป แต่ในความเป็นจริงสสารอันหนึ่ง (สมมติว่า มนุษย์) ไม่สามารถปรากฏตัวในที่และเวลาซ้ำกันได้ โดยเฉพาะถ้าใช้ปฏิจางสมุพบาทเข้ามาอธิบายเพราะสถานที่และเวลาจะมีลักษณะเป็นคู่ขนานกันไปแน่นอนตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทุกขณะเวลา ขณะในสถานที่และเวลามันละเอียดมากหากไม่ใช่ปัญญาพิจารณาก็ไม่สามารถเข้าถึงสภาวะที่แท้จริงได้; โຕะทำงานของเราไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่อย่างเดิม ที่นั่ง ที่ทำงานนั้นได้เปลี่ยนไป มีฝุ่นเกาะ มีสิ่งที่มีกลิ่นที่ไปจากการหยิบวางทำให้ได้ะเปลี่ยนแปลงในแง่ของสถานที่อยู่ตลอด ขณะเดียวกันถ้าพิจารณากันเป็นวินาที ชั่วโมง วัน เดือน ปี มันชัดเจนมากในแง่สถานที่และเวลาที่ไม่สามารถกลับไปสู่ที่เดิมได้เพราะตามที่เป็นจริงมนุษย์ก็ไม่สามารถกลับไปสู่จุดเดิมได้อยู่แล้ว

ปัญหาที่ต้องประสบในชีวิตประจำวันนั้นคือการรับรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุปรกรรม; คน สัตว์ ที่ สิ่งของ; ระบบศีลธรรม จริยธรรม ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นนามธรรม เหล่านี้ล้วนต้องใช้ความรู้ระดับสมมติเข้ามาจัดการทั้งหมดเพราะประการแรกมนุษย์เชื่อว่า ตนจะต้องอยู่รวมกันเป็นสังคม ดังนั้น จึงต้องปฏิบัติกันตามที่สังคมสมมติตกลงกัน

ท่านพุทธทาสภิกขุอธิบายว่า ปัญหาใหญ่ที่สุดเกิดเมื่อมนุษย์เกิดมาจากกรรมมารดาและรับรู้ ว่าสิ่งนั้นคืออะไร ท่านอธิบายว่า

“กุมารนั้นครั้นเห็นรูปด้วยตาแล้ว.....; ได้ยินเสียงด้วยหูแล้ว...; รู้สึกลิ่นด้วยจมูกแล้ว...; ลิ้มรสด้วยลิ้นแล้ว...ถูกต้องสัมผัสผิวหนังด้วยกายแล้ว... รู้แจ้งธรรมารมณ์ด้วยใจแล้ว...ย่อมกำหนดยึดคิดในรูปและเสียงเป็นต้น อันมีลักษณะเป็นที่ตั้งแห่งความรัก.....ย่อมจัดถือในรูปและเสียงเป็นต้น อันมีลักษณะเป็นที่ตั้งแห่งความชัง กุมารนั้นย่อมมีจิตใจด้วยคุณธรรม .....กุมารนั้นเมื่อประกอบด้วยความยินดีและความยินร้ายอยู่เช่นนี้แล้ว เสวยอยู่ซึ่งเวทนาใดๆ เป็นทุกข์ก็ตาม เป็นสุขก็ตาม ไม่ใช่ทุกข์ไม่ใช่สุขก็ตาม เขาย่อมเพลิดเพลิน พร่ำสรรเสริญ เมามกอยู่ซึ่งเวทนานั้น ๆ เมื่อเป็นผู้เพลิดเพลิน พร่ำสรรเสริญ เมามกอยู่ซึ่งเวทนานั้น ๆ นันทิ (ความกำหนัด ยินดีที่ได้ตามอยาก) ย่อมบังเกิดขึ้น นันทิใดเป็นเป็นไปในเวทนาทั้งหลาย นันทินั้น คือ อุปาทาน เพราะอุปาทานของกุมารนั้นเป็นปัจจัย จึงมีภพ เพราะมีภพเป็นปัจจัยจึงมีชาติ เพราะมีชาติเป็นปัจจัย ชรามรณะ โสกะ ปริเทวะทุกขะ โทมนัสอุปายาสทั้งหลาย จึงเกิดขึ้นครบถ้วน

ต่อไป การหลงปรุงแต่งเช่นนี้ทำให้เกิดความพอใจ อยากรับหรือไม่อยากรับ อยากรับอย่างไร อย่างหนึ่งซึ่งกระบวนการจะเกิดติดตามันเรื่อยไปเช่นนี้

ตัวอย่างที่ 2

มีคน ๆ หนึ่งที่เขทำงานอะไรก็ได้ (ข้าราชการ, ชาวไร่ ชาวนา, ผู้ใช้แรงงานหรือนักบวช สมมติว่า x) ในวันหนึ่งเขาต้องรับรู้สิ่งต่าง ๆ ผ่านช่องทางการรับรู้ (วิญญาณ) ทั้ง 6 หมายความว่า กระบวนการแห่งอทิปปัจจยตาข้อมเกิดขึ้นหลายครั้งตามขณะที่เกิดการรับรู้ซึ่งเกิดจากเหตุครั้งต้น ในวันหนึ่งโดยเริ่มที่การตื่นนอนแล้วนำไปสู่ชุดของอทิปปัจจยตาต่าง ๆ ต่อไป (1, 2, 3, 4, n.) แล้วนำไปสู่ผลซึ่งมาจากชุดของอทิปปัจจยตาชุดนั้น ($1^x, 2^x, 3^x, 4^x, n^x$) มนุษย์จะต้องทำความเข้าใจสิ่งเหล่านี้ตามขณะแห่งจิตรับรู้แล้วพิจารณาจนเข้าใจถ่องแท้ด้วยปัญญาเพื่อกำจัดความไม่รู้(อวิชชา)ใน กระบวนการเกิดอทิปปัจจยตาในแต่ละขณะแต่ละวันเพื่อนำไปสู่การจัดการกับสภาวะพื้นฐานของ ปัญหาในชีวิตประจำวัน คือไม่เข้าใจกลาดเคลื่อนจากที่มันเป็น

กล่าวโดยสรุปก็คืออทิปปัจจยตาหรือกระบวนการเกิดซ้ำในชีวิตประจำวันเกิดขึ้นทุกขณะ เมื่อเกิดการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยช่องทางการรับรู้หรือวิญญาณ 6 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) ใด อย่างหนึ่งหรือมากกว่านั้นแล้วเกิดการปรุงแต่งทางดีหรือไม่ดี(กุศลหรืออกุศล) แต่คนส่วนใหญ่ยัง มีความเข้าใจต่อสิ่งเหล่านี้คลาดเคลื่อนจากที่มันเป็นจริง หากเราไม่กำหนดรู้และเข้าใจต่อสภาวะ ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งอายตนะทั้ง 6 ก็จะปรุงแต่งผ่านช่องทางการรับรู้ไปอย่างไม่มีการสิ้นสุด และทำให้เกิดวงรอบแห่งปฏิจจสมุปบาทเกิด-ดับ, เกิด-ดับ อยู่เช่นนี้ตลอดไป

เราจะพูดได้ว่า มีตัวสภาวะอะไรเป็นจุดตั้งต้นก็ได้ (สมมติว่าเป็นอวิชชาหรือ x) และตัว เริ่มต้นก็จะนำไปสู่ผลคือ 2 และ 2 จะนำไปสู่ 3...4...4...5...5..... n... n เสมอ ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ว่า

$$A \supset B, B \supset C, C \supset D$$

$$D \supset E, E \supset F, F \supset G$$

$$G \supset n...$$

ความว่างเหงาหวานอนนำไปสู่การนอนอีกทำให้ตื่นสาย ($A \supset B$)

การนอนตื่นสายทำให้อาบน้ำช้า ($B \supset C$)

อาบน้ำช้าทำให้แต่งตัวช้า ($C \supset D$)

แต่งตัวช้าทำให้เข้าเรียนไม่ทัน ($D \supset E$)

เข้าเรียนไม่ทันทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหา ($E \supset F$)

ไม่เข้าใจเนื้อหาทำให้ทำข้อสอบไม่ได้ ($F \supset G$)

ทำข้อสอบไม่ได้ทำให้สอบตก..... ($G \supset H \dots \supset n$) เราอาจจะพูดว่า ความว่างเหงาหวานอน และการนอนช้าอีกจนตื่นสายจนเป็นนิสัยอาจทำให้สอบตกก็ได้ ($a^1, a^2 \supset n$) หรือจะพูดว่า $A \supset n \dots$ ก็ได้ (แม้การอ้างเหตุผลเช่นนี้จะ ไม่ถูกต้องกับความเป็นจริง แต่ในหลักการอ้างเหตุผลถือว่า สมเหตุสมผล หรือ Valid)

อิทัปปัจจยตานั้นเกิดมาตั้งแต่เมื่อมีชีวิต หากมนุษย์ไม่ใช่ปัญญาพิจารณาก็จะอยู่ในวงเวียนแห่งการปรุงแต่งแบบโง่ ๆ นั้นเรื่อยไป แต่ถ้าพิจารณาการปรุงแต่งนั้นด้วยสติปัญญาก็จะรู้และไม่หลงไปตามกระแสการปรุงแต่งในอิทัปปัจจยตาซึ่งการพิจารณาจะเริ่มจากจุดไหนก็ได้คือไล่เรียงตั้งแต่ต้นจนปลาย กลับจากปลายเข้ามา ตั้งต้นตรงกลาง-ย้อนมาหาต้น จับเอาที่ตรงกลาง – พุ่งไปทางปลาย หรือคืบตรงเลขก็ได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2546: ข 62, 65) ซึ่งจะพิจารณาต่อไปข้างหน้า

4.1.4 การแก้ปัญหานในชีวิตประจำวัน

ตอนต้นได้ทราบแล้วว่า การดำเนินชีวิตประจำวันของทุกคนอยู่ภายใต้บริบทอิทัปปัจจยตา คือต้องดำรงชีวิตอยู่ในกรอบของการเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันในขณะและวัน โดยเริ่มต้นที่เมื่ออายุนะทั่ง 6 ถูกกระทบผ่านช่องทางการรับรู้ (วิญญาณ) คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และมโน แล้วเกิดการปรุงแต่งขึ้นเป็นเวทนาอย่างใดอย่างหนึ่งและเกิดยึดติดในเวทนานั้น นี่คือกระบวนการเกิดขึ้นของอิทัปปัจจยตาในแต่ละวัน คำถามต่อไปคือเมื่อเป็นเช่นนี้มนุษย์จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนี้อย่างไร

ได้กล่าวแล้วว่า ท่านพุทธทาสภิกขุท่านให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตในแต่ละขณะเป็นอย่างมากเพราะทุกขณะของสรรพสิ่งต่างตกอยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์คือเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น ธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุจึงมีลักษณะของความเป็นประจำวันคือธรรมที่สามารถใช้ได้ทันที ในธรรมบรรยายของท่านพุทธทาสจะใช้คำว่า “ที่นี่และเดี๋ยวนี้” ไม่ใช่ใช้ในวันพรุ่งนี้ อนาคต หรือชาติหน้าท่านได้พูดไว้ในเรื่องปฏิจสงมุปบาทจากพระโอรุ (พุทธทาสภิกขุ, 2546 ข:136) ว่า

“ตามคำนี้เราจะรู้จักกันทั่วไปโดยคำว่า “ทัญญธรรมเวทนีเย”, “อุปัชชเวทนีเย”, และ “อปราปรเวทนีเย” และถือเอาความหมายกันว่า อย่างแรกหมายถึงเวลาในชาตินี้ก่อนแต่ตาย, สองอย่างหลัง หมายถึงเวลาในชาติต่อๆ ไปหลังจากตายแล้ว ส่วนในภาษบาลินี แสดงให้เห็นไปในทำนองว่า ทั้ง 3 ชนิดนี้ ล้วนแต่เป็นไปในชีวิตนี้หรือในอัตภาพนี้ตามความหมายของคำว่า “ชาติ” ในภาษาปฏิจสงมุปบาท กล่าวคือ เกิดอุปาทานหรือความทุกข์ครั้งหนึ่งก็ชาติหนึ่งซึ่งวันหนึ่งเพียงวันเดียว ก็มีได้หลายสิบชาติ ดังนั้นคำว่า “ทัญญธรรม” หมายถึงได้ผลทันควัน คำว่า “อุปัชชชะ” หมายถึงให้ผลในระยะถัดมา, และคำว่า

“อปราปรเวทนีเย” ก็หมายถึงเวลาที่ถัดมาอีก คือหลังจากการเกิดชาติที่สอง ที่ 3 ที่ 4 ตามนัยยะแห่งปฏิจสงมุปบาทในเวลาถัดมานั้นเองแม้ว่าจะติด ๆ กันไปในชั่วโงงนั้น หรือหลายวันต่อมา หรือหลายปีต่อมาซึ่งเป็นระยะเวลาในอัตภาพนี้เอง; ไม่จำเป็นจะต้องหมายความถึงต่อเมื่อตายแล้ว เหมือนดังที่เข้าใจกันก็ได้. เรื่องต่างๆ หลังจากตายแล้วยัง ไม่ต้องพูดถึงเพราะว่าในอัตภาพนี้อัตภาพเดียวก็ยังมีชาติให้เราต้องทำกรรมและเสวยผล กรรมตั้งร้อยชาติ พันชาติหมื่นชาติและแสนชาติ ล้านชาติ อยู่แล้ว. ขอให้สังเกตความหมายของคำว่าชาติ ให้ตรงตาม

ความหมายแห่งภาษาปฎิจจสมุปบาท หรือภาษาปรมัตถ์ดังกล่าวนี้ด้วย. ถึงแม้ในภาษาศีลธรรมที่ใช้ในการสอนศีลธรรม ที่กล่าวถึงจะระลึกชาติจำนวนนับไม่ไหว ก็ยังอาจเล็งถึง“ชาติ”และความหมายของคำว่า “ทฤษฎีธรรม” คำว่า “อุปัชชเวทนียะ”และคำว่า “อปรปรเวทนียะ”ให้ถูกต้องตามพระพุทธประสงค์กันเสียที”

ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงคือปัญหาเกิดขึ้นแก่เราที่นี่และเดี๋ยวนี้สิ่งที่เราควรพิจารณาคือปัญหาเกิดจากมูลบทคือวิญญาณ 6 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย และมโน)ทำให้เกิดการรับรู้ การปรุงแต่ง จนเกิดเป็นความยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หลักการทั่วไปของการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้เป็นหลักการพื้นฐานที่กว้างมากนั่นคือหลักการ โอวาทปาติโมกข์ 3 ข้อ (พุทธทาสภิกขุ, 2548 ก: 24-25)

ท่านพุทธทาสภิกขุอธิบายว่า คนทุกคนตั้งแต่เกิดมามีหน้าที่หรือมีงานที่ต้องทำ คำว่าหน้าที่หรืองานตัวนี้แหละท่านพุทธทาสเห็นว่า คือธรรม ธรรมก็คือหน้าที่หรืองานซึ่งจะต้องประพฤติกให้ถูกต้องและสมบูรณ์ การทำหน้าที่ให้ถูกต้องและสมบูรณ์เช่นนี้เป็นการสร้างตัวเองในทั้งสองส่วนคือ ใด้งานและขณะเดียวกันก็มีการปฏิบัติธรรมด้วย การทำงานหรือทำหน้าที่นี้ไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมเพราะการปฏิบัติธรรมก็คือ การทำงาน พุทธทาสภิกขุ (2549)อธิบายว่า

“..การทำงานนั้นมันทำให้เหนื่อยให้ลำบาก มันจึงเป็นเครื่องทดสอบทดสอบเพราะการงานและผลของการทำงานมันเป็น โยคะอันดับสามที่มันเป็นการศึกษาเรื่องตัวกู-ของกู และนี่เป็นตัวการปฏิบัติธรรม..”

จะเห็นได้ว่าท่านให้พิจารณาการทำงานทุกอย่าง ทุกขณะคือการปฏิบัติธรรม แน่่อนว่าการทำงานทุกอย่างย่อมต้องเหนื่อยและลำบาก อีกนัยยะหนึ่งการทำงานจึงเป็นเครื่องทดสอบสภาพร่างกายและจิตใจต่อเหตุการณ์ที่มนุษย์เองต้องประสบทั้งหมด การทำงานยังทำให้ผู้ทำให้เกิดประสบการณ์จากการเรียนรู้และทำงานนั้นด้วยในอันจะจัดการกับอารมณ์อันเป็นที่รักกระทบกระทั่งหรือความเบื่อหน่ายต่อสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน

ที่สำคัญคือการทำงานที่ทำนั้น “ผู้ทำ” ต้องทำด้วยสติสัมปชัญญะเพราะการงานอะไรก็ตามต้องการความละเอียดรอบคอบของผู้ทำจึงจะบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เพราะการมีสติสัมปชัญญะนั้นคือ การรู้จักคิด พิจารณา ระวัง สำรวม รักษาต่อวิธีการดำเนิน/ กระบวนการ/ ระเบียบในการปฏิบัตินั้นเพราะการงานที่ทำล้วนแต่เต็มไปด้วยสิ่งที่เรียกว่า “บทเรียน” ของการปฏิบัติธรรม แต่ไม่มีใครดู ไม่มีใครสังเกต ไม่มีใครใช้ขณะที่กิเลสเกิดสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม

ในหนังสือภาษาคน-ภาษาธรรม พุทธทาสภิกขุ (ม.ป.ป.)อธิบายเกี่ยวกับคำว่า “การงาน” ว่า

“พิจารณากันให้ละเอียดลงไปจนถึงคำที่เกี่ยวข้องกับเราเป็นประจำวัน เช่นคำว่า “ทำการงาน”หรือ “การงาน” ภาษาคน การงานหมายถึงอาชีพที่ทำเพราะความจำเป็น ไม่ทำไม่ได้ มันบังคับให้ทำเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องบ้าง เพื่อเสวยกามารมณ์บ้าง อาชีพที่ทำไปด้วยความจำเป็นนี้เรียกว่า การงาน ในภาษาคน

คือเอาสิ่งที่ไม่ใช่หน้าที่หรือสภารัตถะแห่งตัวงานนั้นเป็นตัวตั้ง ดังนั้น ผู้ทำจึงเป็นเหมือนถูกกระทำ เสมอเพราะถูกกิเลสตัณหากระทำ

ผู้ทำโดยตระหนักรู้ว่า การงาน การเรียนคือหน้าที่จะกระทำสิ่งทั้งปวงออกมาอย่างถูกต้อง เพราะจิต ไม่ได้โน้มเอียงไปสู่ความเห็นแก่ตัวหรือผลประโยชน์ส่วนตัวท่านพุทธทาสใช้คำว่า “การทำงานด้วยจิตว่าง” (พุทธทาสภิกขุ 2548 ก, ข และอรุณ เวชสุวรรณ 2549) ท่านอธิบายต่อไปว่า คำว่าว่าง หมายถึงความว่างจากการมี/ เป็นตัวเราหรือของเรา คือว่างจากความเห็นแก่ตัวเพราะความเห็น ว่า “ตัว” นั้นเป็นเพียงมายา (illusion) คือเรามีความรู้สึกยึดมั่นถือมั่นเพราะมีอวิชชามาบดบัง สติสัมปชัญญะที่มีอยู่ เราปรุงแต่งสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวเรา แล้วเอาตัวตนเข้าไปยึดคิดว่า นั่นคือเรานั้นคือส่วนหนึ่งของเรา ดังนั้น ขณะที่ทำอะไรก็ตามเราต้องทำอย่างมีสติ ใช้สติสัมปชัญญะเป็น อุปกณ์ในการทำงาน หมายถึงมีสติกำกับเสมอ ไม่ให้หลงลืมตัว ไม่หลงยึดติดในความเป็นตัวตน หรือของตนของเรา

บุคคลที่ทำกิจการงานต่าง ๆ เพราะตระหนักรู้ว่า เป็นหน้าที่ที่นั่นแหละคือผู้ที่ทำงานด้วยจิตว่าง ท่านพุทธทาสเรียกบุคคลที่ทำงานด้วยจิตว่างว่า อริยบุคคล ซึ่งใช้มาตรฐานคือ ความเบาบางจากการยึดถือใน “ตัวกู-ของกู” ในขณะที่ทำงานและหรือการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นหลักพิจารณา ท่านพุทธทาสอธิบายว่า พระอริยบุคคลมี 4 คือ โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี และพระอรหันต์ ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีคุณลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป

4.1.5 สรุป

ท่านพุทธทาสภิกขุเป็นนักคิดที่ยืนบนพื้นฐานแนวคิดทางศาสนาเป็นหลัก แต่คำอธิบายคำสอนทางศาสนาทั้งหมดของท่านมีลักษณะเป็นปัจจุบัน คือสามารถใช้กับเหตุการณ์ทุกอย่างได้ ไม่ใช่เป็นแค่หลักธรรมที่เป็น ‘อุดมคติ’ ทางศาสนาตามที่คนเข้าใจเท่านั้น ดังนั้นงานเขียนของท่านพุทธทาสจึงมีลักษณะเป็นพื้นฐานสำหรับคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพและทุกขณะ ขณะเดียวกันก็มี ‘ความยาก’ แก่การเข้าใจเพราะเป็นหลักการคนไม่คุ้นเคยและมีเนื้อหาที่ลึกซึ้งเพราะท่านมุ่งเน้นไปที่ตัวแก่นแท้ของศาสนา และคำอธิบายที่แตกต่างจากหลักคำอธิบายที่มีมาก่อนท่าน โดยเฉพาะการอธิบายอทิปปัจจยดาของสมเด็จพระพุทธ โฆษาจารย์ที่อธิบายเรื่อง ภพ -ชาติ ในแง่การเกิดแบบข้ามภพข้ามชาติ ชาตินี้ ชาติหน้า แต่ท่านอธิบายคำว่า ภพ -ชาติ ในแง่ของสิ่งที่สามารถเข้าใจได้ผ่านวัตถุ โดยมีมนุษย์เป็นตัวตั้งหรือเป็นแก่นแกนในการอธิบาย

การทำภารกิจทุกอย่างในชีวิตประจำวันมนุษย์นั้นเป็นการปฏิบัติธรรมที่ต้องใช้ สติสัมปชัญญะกำกับการทำงานนั้น ๆ ตลอดเวลา การกระทำนั้นจึงจะมีค่าในฐานะของมนุษย์ ผู้กระทำ หากไม่ทำตามนัยยะนี้ท่านไม่ถือว่าเป็นการกระทำเพราะท่านถือว่า การกระทำที่นำมนุษย์ไปสู่ความเจริญพัฒนาที่เป็นแก่นแกนความเป็นมนุษย์ย่อมเกิดจากสติปัญญาหรือสมรรถนะทางจิตที่จะเข้าถึงความจริงสูงสุดที่ไม่เฉพาะที่มนุษย์เห็นอยู่นี้เท่านั้น

4.2 ทศนคติต่อการดำเนินชีวิตประจำวันทางปรัชญาของฟรีดริช นิทซ์เซ่

4.2.1 บทนำ

ฟรีดริช นิทซ์เซ่ (1844-1900) มีชื่อเต็มว่า ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทซ์เซ่ (Friedrich Wilhelm Nietzsche) เป็นนักคิดชาวเยอรมันที่คนโดยมากต่างขนานนามว่า เป็นหนึ่งในนักคิดที่สงสัย (scepticism) ที่สุดคนหนึ่งของเยอรมันนี้และของโลกเพราะทุกอย่างในโลกสำหรับนิทซ์เซ่แล้ว ‘มันต้องถูกตั้งคำถาม’ เสมอและทั้งหมด

แนวความคิดของนิทซ์เซ่มีอิทธิพลโดยตรงต่อระบบความคิด วิธีชีวิตของคนในต้นศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบัน และมีหลายส่วนที่เขามักถูกจับแหวนให้เป็นผู้ร้าย เช่นการตีความ Metaphysical category เรื่องผู้เหนือมนุษย์ หรือ Overman ของนาซีในการอธิบายเรื่องความเหนือกว่าของเผ่าพันธุ์ของชาวเยอรมันต่อชาวยิว เป็นต้น เขาได้เป็นแรงบันดาลใจให้กับนักเขียน นักวรรณกรรม ศิลปิน ตลอดจนนักคิดอื่น ๆ มากมาย; ไฮเดกเกอร์ ชาร์ต โซร์ซู ฟุโกต์ แดร์ริดา บาร์ต เดอลูซ ฯลฯ; เหล่านี้ล้วนได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของนิทซ์เซ่ทั้งนั้น

งานเขียนหรือวรรณกรรมของนิทซ์เซ่ถือว่าเป็นวรรณกรรมชั้นสูง* (วรรณกรรมคลาสสิก) ของเยอรมันนี่พอ ๆ กับงานเขียนของสุนทรภู่ในงานวรรณกรรมของไทย แน่แน่นอนว่าเมื่อเราต้องการรู้ถึงความเป็นมาและเป็นไปในแนวคิดของนิทซ์เซ่ก็ต้องอ่านวรรณกรรมของเขา แต่เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีความรู้ในภาษาเยอรมันซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกสารชั้นหนึ่ง(primary text) สิ่งที่ทำได้จึงเป็นเพียงศึกษาจากเอกสารชั้นสอง(secondary text) ที่ได้ถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษ งานแปลภาษาไทย งานวิจัยและงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

เบื้องต้นนี้ แม้ว่านิทซ์เซ่จะถูกเลี้ยงแบบศาสนานิยม(เพราะเขามีปู่ ตาและพ่อเป็นบาทหลวงในนิกายลูเธอร)ก็ตาม แต่เขากลับเห็นว่า มนุษย์ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาจากพระเจ้าตามวิธีคิดแบบศาสนาในขณะนั้น เขาพูดไว้อย่างชัดเจนว่า “พระเจ้าตายแล้ว” (God is dead) (Hollingdale, R.J. 1969; p 41 และ gilles deleuze. 1986; p 152) ดังนั้น การที่มนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ต่อไปล้วนเป็นวิถีทางที่มนุษย์แต่ละคนต้องคิด ยืนยันและทำอะไรด้วยตัวเอง ไม่ใช่ให้เกิดจากการบันดาล/ลิขิตจากพระเจ้า

ประเด็นปัญหาของนิทซ์เซ่มีเพียงปัญหาเรื่อง‘การกลายสภาพเป็น..’ หรือ‘การกลายเป็น..’ หรือ ‘การเปลี่ยนแปลงเป็น...’ (Becoming)เท่านั้น นั่นคือจากสิ่งหนึ่งมันได้กลายสภาพไปสู่อีกสิ่งหนึ่งหรือกลายเป็นสิ่งอื่นได้อย่างไร บริบทของมันคือกระบวนการของการกลายสภาพมีอย่างไร และเราควรจัดการกับการกลายสภาพที่ว่ามันอย่างไร ตลอดจนสิ่งที่เรียกว่า คุณธรรม ศีลธรรม กฎ และระเบียบ ฯลฯ ในสังคมมีผลต่อมนุษย์และการเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างไร ซึ่งวิจัยต้องการศึกษาว่า

* เช่น Thus spoke Zarathustra, Beyond Good and Evil, The will To Power เป็นต้น.

นิทซ์เขามีความเห็นต่อสิ่งเหล่านี้อย่างไรบ้างและควรวางตัวต่อคุณค่าของคุณธรรม ศีลธรรม ฯลฯ อย่างไร

4.2.2 ปัญหาพื้นฐานของนิทซ์เซ่

นิทซ์เซ่ไม่ได้สนใจว่า มนุษย์เกิดมาได้อย่างไรและมีพระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์หรือไม่(คงจะเห็นได้จากการยืนยันที่ว่า “พระเจ้าตายแล้ว” ในงานเขียนของนิทซ์เซ่) แต่สิ่งที่เขาให้ความสำคัญคือ มนุษย์เกิดมาพร้อมกับสภาวะที่ว่างเปล่า ไม่มีอะไรคิดตัวมา เขาเรียกมันว่า ‘ความว่างเปล่า’ หรือ ‘สูญภาวะ’(Nihilism) คำนี้ที่นิทซ์เซ่ใช้อธิบายในความหมายเชิงจริยศาสตร์ คือหมายความว่า “คุณค่าทางศีลธรรมจรรยาไม่มี”(ราชบัณฑิตยสถาน. 2543; 71) แต่ผู้วิจัย ‘เห็นว่า’ การให้ความหมายต่อคำว่า Nihilism ของราชบัณฑิตเป็นการแปลและนิยามความหมายที่ผิด/คลาดเคลื่อนอยู่ ดังจะเห็นได้จากการแปลความหมายของคำว่า Immoral ซึ่งแปลว่า ผิดศีลธรรม (ราชบัณฑิต, 2543: 47) ดังนั้น ต้องเข้าใจเสียก่อนว่าความหมายของคำว่า “ว่างเปล่า” ในงานของนิทซ์เซ่

คำว่า ‘ความว่างเปล่า’ ในที่นี้หมายถึง มนุษย์ทุกคนเกิดมาล้วนมีชีวิตที่ว่างเปล่าจากสิ่งภายนอกทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้; เสื้อผ้า ชื่อเสียง เกียรติยศ อำนาจ กฎ ระเบียบ ศีลธรรม คุณค่า กฎหมาย ฯลฯ; คือในคำว่า ว่างเปล่า นี้ไม่ใช่ไม่มีภาวะ(being)บ่งชี้อะไรเลย แต่มันเป็นสิ่งที่ให้คุณค่าเบื้องต้นที่เกิดจากความไม่มี(สิ่งอื่นนอกจากตัวเรา) เราเกิดมาพร้อมกับร่างกาย(นี่คือมี) แต่คุณค่าภายนอกไม่ได้มีพร้อมตัวเรา(ว่าง หรือ ไม่มี); มันมีอยู่ก่อนหรืออาจเกิดมีหลังจากเรามีชีวิตแล้ว; และขณะเดียวกันอุดมคติเรื่องการมีอยู่ของสิ่งต่าง ๆ ในโลก/คุณค่าเกี่ยวกับโลกได้ถูกทำให้อยู่เหนือการรับรู้ทางประสาทสัมผัส มันเกิดจากเนื้อหา (element)ภายนอกประกอบกันขึ้น คุณค่าที่มีอยู่เหนือประสาทสัมผัส(เสรีภาพ ความเท่าเทียม จนถึงบุญ – บาปที่เกิดจากศีลธรรมจรรยา, ผู้วิจัย) เหล่านั้นไม่สามารถที่จะแยกออกได้จากตัวคุณค่าที่จับต้องได้และไม่ได้มัน ดังนั้น เราจึงเข้าใจกันว่า ความเสื่อมถอยในการดำเนินชีวิตเกิดจากการปฏิเสธ โลกเพราะการปฏิเสธ โลกเท่ากับปฏิเสธการมีชีวิต ปฏิเสธคุณค่าของชีวิตและปฏิเสธคุณค่าในโลกด้วย

สูญนิยม (Nihilism)ที่นิทซ์เซ่อธิบายมี 2 ลักษณะคือ สูญนิยมแบบกระทำการ(active nihilism) สูญนิยมแบบนี้เป็นการแสดงออกถึง/ ยืนยันสูญภาวะของตนเองผ่านการกระทำต่อ ‘ระบบคุณค่าภายนอกจากความเป็นสูญภาวะ’ ของตัวเขาโดยตัวเขาเองต้องยืนยันและยอมรับต่อผลของการกระทำ (Active)ที่เกิดจากการยืนยันนั้น สำหรับนิทซ์เซ่สูญนิยมเช่นนี้ไปถึงการแสดงที่เพิ่มอำนาจทางวิญญาณของผู้ทำไม่ เหมือนกับสูญนิยมแบบยอมรับการกระทำ(passive nihilism)เพราะสูญนิยมแบบนี้ไ้เน้นเอียงและลดทอนอำนาจแห่งวิญญาณสูญภาวะของตัวเองเพราะมันมีลักษณะยอมรับต่อการถูกกระทำ หมายความว่ายอมรับต่อการถูกกระทำต่อระบบคุณค่าที่มีภายนอกตัวเขา เพราะตัวเขาเกิดมาโดยสูญภาวะเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่ต้องยอมรับคุณค่าที่มีภายหลังสูญภาวะของเขา

นิทซ์เชื่อว่า โดยเฉพาะศาสนาทุกศาสนาเป็น passive nihilism ทั้งนี้ แต่ท่านพุทธทาสก็ได้โต้แย้งต่อข้อกล่าวนี้ซึ่งเราจะได้อภิปรายกันอีกทีในตอนท้าย

แต่เพราะมนุษย์ทุกคนในโลกนี้ล้วนมีค่าเป็นหน่วยที่เท่ากับหนึ่งในสังคมเท่ากันเท่านั้น นั่นคือสิ่งที่เขามีอยู่จริง ๆ ก็คือความมีอยู่ของตัวเองที่จะดำรงอยู่ได้ในแง่ของการมีร่างกายและความคิดหรือที่เรียกว่า ‘อัตถิภาวะ’ (Existence)แท้ ๆ ของตัวเขาเท่านั้น เหตุที่ทำให้มนุษย์คิดว่ามนุษย์เกิดมาภายใต้กฎระเบียบหรือเหตุผลและคุณค่าของสังคมเพราะคุณค่าที่มีนั้นมันถูกสร้างให้เกิดมีมาก่อนที่มนุษย์รุ่นหลังจะเกิดมีชีวิตและดำรงอยู่ได้ ดังนั้น เราจึงเกิดมาบนพื้นฐานของการไม่มีและไม่รู้สิ่งที่อยู่รอบตัว

แต่มนุษย์เชื่อโดยสุจริตใจและจริงจังว่า เราเกิดมาพร้อมกับ ‘การมีอยู่’ ของคุณค่าภายนอก เพราะว่าเมื่อมนุษย์เกิดมามีลมหายใจแล้วต่างก็ถูกจับใส่ไว้ในกรอบต่าง ๆ คุณค่าที่มีอยู่รอบตัวเราซึ่งมันมากมายพอ ๆ กับการที่มนุษย์กำหนดค่านับอายุของโลกด้วยกระบวนการที่แสนแบบยล(เราเรียกกระบวนการนี้ว่า การขัดเกลาทางสังคม)โดยมีสถาบันต่าง ๆ ช่วยส่งต่อแนวคิดและอุดมการณ์อันแข็งกระด้างเหล่านั้นจนท้ายที่สุดมนุษย์ก็ได้ให้ความเชื่อ ไว้วางใจและยอมรับมัน

และนอกจากนี้มนุษย์ยังมีการส่งต่อระบบความเชื่อ/คุณค่าและความวางใจต่อ ‘ความมี’ ของสิ่งภายนอกและคุณค่าของมันและให้มันมีอิทธิพลเหนือกว่าความคิดและการกระทำของมนุษย์ก็เพราะ

ก. เราคุ้นเคยกับมัน; ชื่อเสียง เกียรติยศ อำนาจ กฎ ระเบียบ ขบถ ธรรมเนียม ประเพณี ศีลธรรม คุณค่า กฎหมาย ฯลฯ; จนทำให้เรามองว่าเป็น ‘คุณค่าเด็ดขาด’ (absolute value) ที่ชีวิตจำเป็นต้องมีอยู่อย่างชนิดที่ขาดเสียไม่ได้เพราะตั้งแต่เล็กจนโตและจนตายเราต่างรับรู้คุณค่าส่วนใหญ่เพียงด้านเดียวและถูกขัดเย็บด้วยกระบวนการที่มีอยู่แล้วในสังคม

ในขณะที่เดียวกันอีกด้านหนึ่งมันก็ปรากฏ มีอยู่และดำเนิน ไป แต่การมีอยู่ของมันเป็นความมีอยู่ในฐานะของ ‘สิ่งที่มีอยู่แต่พูดไม่ได้’ เพราะพูดถึงไม่ได้ด้วยเหตุที่ยอมรับต่อคุณค่าที่สังคมเชื่อว่า ‘เป็นของสูง/ ล่วงเกิน ไม่ได้/ ตรวจสอบไม่ได้’ ดังนั้น เราจึงรับรู้แต่สิ่งที่เกิดขึ้นและเราคุ้นเคยกับมันแล้วปิดกั้นส่วนที่เราไม่คุ้นเคยไว้ไม่ให้เป็นความรู้ในสังคมแม้สิ่งนั้นสังคมยังยอมรับในมนีสำนึกลึก ๆ ว่า ‘มันถูกต้อง’ อยู่ (Kaufmann & Holingdale. 1968; p 9) แต่สิ่งเหล่านี้เป็นครั้งแรกที่นิทซ์เชื่อว่าการจะตั้งคำถามกับมันว่า จริง ๆ แล้วมีอะไรบ้างที่ถูกเก็บไว้เบื้องหลังของการไม่พูดถึงนั้น

ข. คุณค่าต่าง ๆ ที่มีมันถูกใช้สนับสนุนการรับรู้โลก มาตรฐานบุคคล สังคมและโลก มนุษย์สามารถมีความชั่วร้าย – ความดี ความเจ็บปวด (pain)แห่งมโนสำนึกได้เพราะสิ่งเหล่านี้ มันเป็นสิ่งที่สังคมใช้รับรองบุคคลและสังคมโดยที่มนุษย์ลืมนึกไปว่า ‘ความดี’ ได้เกิดมาแล้วพร้อมกับ ‘ความชั่วร้าย’ นั่นเอง (Kaufmann & Holingdale. 1968; p 10) (บางครั้งก็ในกรณีเดียวกัน) ดังนั้น เรากล่าวได้ว่า การที่เราจะพูดถึงความดีได้ก็เพราะมีความชั่วให้นิยามถึงเพื่อเปรียบเทียบ ดีหรือชั่ว

ไม่ได้เกิดขึ้นและมืออยู่ลำพัง แต่มันมืออยู่เพื่อให้สิ่งที่อยู่ตรงข้ามและบริบทมีความหมายและไม่ลืมหืม
ลง

ก. เราเชื่อร่วมกันว่า การกระทำที่มนุษย์ทำทุกอย่างจะมีคุณค่าได้เพราะมีศีลธรรม(ซึ่งปฐม
บทเริ่มจากการสร้างจากระบบศาสนา)ค้ำอยู่ มนุษย์เรา ‘เชื่อว่า’เราดีเองไม่ได้ สังคมจะยืนยันได้ว่า
เราเป็นคนดี เราจะมีศีลธรรมได้ก็ต่อเมื่อเราต้องเรียนรู้มัน ดังนั้นทุกคนจึงจริงจังกับการเรียนรู้
ศีลธรรม มารยาทไทย มารยาทสังคม ฯลฯ เพราะนั่นเท่ากับเป็นการยืนยันว่าเมื่อมีคุณธรรมเท่ากับมี
ความรู้ เมื่อมีความรู้จึงเท่ากับมีคุณธรรมคู่กัน เพราะเราต่างเชื่อว่า ‘ความรู้คู่คุณธรรม’ เสมอ และ
เมื่อมีความรู้ก็สามารถสร้างคุณค่า/ คุณธรรมเด็ดขาดใหม่ขึ้นมาได้ (Kaufmann & Holingdale.
1968; p 10) โดยที่เรามองข้ามไปว่านักการเมืองและข้าราชการเป็นกลุ่มที่โกงเก่งที่สุดในสังคม (ซึ่ง
เท่ากับมีศีลธรรมน้อยที่สุดด้วย แต่ขณะเดียวกันคนกลุ่มนี้กลับเป็นกลุ่มที่มีความรู้ที่สุดในสังคม
ขณะที่ชาวบ้านมีความรู้น้อย แต่กลัวที่จะ โกงหรือทำผิดสัญญาเพราะเขา ‘เชื่อว่า’ผิดศีลธรรม,ผู้วิจัย)

ง. คุณเหมือนว่า คุณธรรมและศีลธรรมที่มีอยู่ทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากความเกลียดชังของคน
มี ‘ศีลธรรม’ และคนไม่มีศีลธรรม มันเป็นเรื่องแรกที่ทำให้มนุษย์รู้สึกปลอดภัยในเมื่อตนเองอยู่ใน
สังคมที่มีการต่อสู้ของผู้อ่อนแอ แต่เราจะไม่พิจารณาต่อไปว่าศีลธรรมของเขาเป็นศีลธรรมประเภท
ไหนและถูกสร้างมาอย่างไร* ที่แน่นอนคือว่า มนุษย์ได้ป้องกันตนเองจากอันตรายในสังคมที่ต่อสู้
แย่งชิงด้วยสิ่งเหล่านี้ ‘ความมีศีลธรรม’ (Kaufmann & Holingdale. 1968; p 10)

สิ่งที่นิทซ์เชออธิบายกับเราคือ แนวคิดเรื่องความว่างเปล่าหรือ สุญญะนี้วางอยู่บนพื้นฐาน
ของการถอนกระแสนแห่งการตัดสินใจอติภาวะของปัจเจก นั่นคือมนุษย์ต้องตระหนักว่าอติภาวะ
(คือตัวเขาเองของแต่ละคน)นั่นเป็นสิ่งที่มีความเหนือสิ่งอื่นใดรวมทั้งระบบศีลธรรมที่มีอยู่ จึงไม่มี
ประโยชน์ที่เขาจะใช้เหตุผลในการรู้สึกผิดหวังต่อการดำเนินชีวิตในโลกเพราะทุกคนในโลกล้วน
มีอติภาวะเท่ากัน

สิ่งที่เราจะพิจารณากันต่อไปก็คือ ระบบคุณค่าทั้งหมดในสังคมที่มีมาและถูกถ่ายทอด
ออกไปทำให้เราสูญเสียความเป็นสุญญะ(คือว่างเปล่าจากระบบคุณธรรม/ศีลธรรม) คือมันทำให้
มนุษย์เข้าใจว่าคุณค่าภายนอก ‘มีอยู่’ นั่นมีกระบวนการและเป็นมาเป็นไปอย่างไร

กระบวนการสร้างคุณค่า ศีลธรรม จริยธรรม ฯลฯ ต่าง ๆ ถูกสร้างผ่านระบบทุกระบบที่มีอยู่
ในสังคมโดยในแต่ละระบบจะมีศูนย์กลางระบบเป็น ‘แกน’ ให้ทุกอย่างวิ่งเข้าหา เราเรียกระบบต่าง ๆ
ว่าทฤษฎี (Theory) และแกนกลางดังกล่าวก็คือหมุนไปไม่หยุดนับตั้งแต่มัน ได้เกิดมีและ ได้ถูก
ถ่ายทอดจากระบบความคิด เราเรียกและเข้าใจมันได้ผ่าน ‘ การพัฒนาแนวคิด’ หรือ ‘การต่อยอดทาง
ความคิด’ คุณค่าอันแรกที่เกิดจากแกนตั้งต้นมันยังคงอยู่และมันยัง ได้ถูกทับถม/ ต่อเติมให้หนาขึ้นเรื่อย

* โปรดดูรายละเอียด การต่อสู้ระหว่างชนชั้นสูงกับทาส ได้ใน เดลิมเกียตตี คิววาล. ทวาราชัยณ์. 2519 หน้า 15-23 และ Gilles
Deleuze. Nietzsche and philosophy. 1983 p 119-122.

๑ จากกระบวนการสร้างที่มีตามมา (เราคิดว่ามัน 'สมบูรณ์' ซึ่งแท้จริงมนุษย์ไม่สามารถพบได้เลย เพราะจากการศึกษาประวัติศาสตร์มนุษย์ยังไม่พบอะไรที่สมบูรณ์แบบนอกจากเราจะย้อนกลับไปพูดในกรอบของ metaphysic คือเป็นส่วนสมบูรณ์กับพระเจ้าซึ่งก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ แต่เรายอมรับว่าข้ออ้างนี้เป็นจริง. ผู้วิจัย)

เราสามารถเข้าใจได้ว่า กระบวนการส่งต่อแนวคิดต่าง ๆ ทุกประเภท ได้ถูกยึดเย็บโดยกระบวนการทางสังคมก่อนที่เด็กที่เกิดมาคนหนึ่งจะรับรู้ คือพ่อหรือแม่ของเด็ก(ในสังคมไทย)จะตรวจดูลักษณะหรือหาชื่อที่ต้องตามลักษณะหรือตามตำราเพื่อตั้งชื่อ การตั้งชื่อที่ดี ชื่อที่ดี กระบวนการแข็งและรับแข็งเกิดก็ดี เป็นการเดินทางของแกนทฤษฎีดังกล่าว ชื่อและลักษณะต่าง ๆ จะมีคำอธิบายชัดเจนในคัมภีร์ทางศาสนาและปกรณัม(myth)อื่น นั่นคือการทำงานของแกนทฤษฎีทางศาสนา ส่วนการจดแจ้งนั้นเป็นกระบวนการหมุนไปของทฤษฎีการยอมรับโดยรัฐ และหลังจากนั้น การศึกษาที่มีในชีวิตก็จะเริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นด้วยสภาวะการอบรมสั่งสอนจากสถาบันทางสังคม ดังนั้น มนุษย์จึงไม่สามารถหลุดจากแกนทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีได้ สิ่งที่ได้ก็ยังมีเพียงประเมินคุณค่าของมันเท่านั้น

ขณะที่ชีวิตดำเนินไป การหมุนของแกนต้องเกิดขึ้นและเป็นไปการกลายสภาพเป็นจำต้องเกิดขึ้นอย่างเลี่ยงไม่ได้ สิ่งที่เราเรียกว่า คุณค่า (Value) ก็จะไหลออกมาจากแกนของทฤษฎีเหล่านั้น กระบวนการศึกษา การเรียนรู้ การศึกษาพฤติกรรมและแม้แต่การพูดคุยกันในชีวิตประจำวันก็เป็นกระบวนการหนึ่งในหลาย ๆ กระบวนการการถ่ายทอดเนื้อหาสาระของคุณค่าจากรุ่นสู่รุ่นและจำเป็นต่อการแสดงออกของคุณค่าของแกนที่กำลังหมุนนั้น

โดยภาพรวมการหมุนไปแต่ละครั้งของกระบวนการกลายสภาพเป็น... คุณภาพและปริมาณของเหตุการณ์อันหนึ่งได้ถูกยกระดับขึ้นในอีกขั้น...อีกขั้น..ของการหมุนแม้ว่าการหมุนไปนั้นจะเป็นอย่างไร แต่ในทุกขณะที่มีการหมุนมัน ได้ถูกยกระดับขึ้นทุกครั้งที่มีมีการเกิดขึ้นของการกลายสภาพเป็น

การหมุนที่ว่านี้มีลักษณะเป็นเกลียว (Helix)เหมือนเกลียวสว่าน (screw) ในการหมุนแต่ละครั้งแม้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดของการกลายสภาพเป็น.....จะมีคุณภาพต่ำลงหรือปริมาณมากขึ้นหรือคุณภาพสูงขึ้น แต่ปริมาณน้อยลงก็ตาม แต่ทุกครั้งของการหมุนเกลียวรอบก็จะถูกยกระดับให้สูงขึ้นให้เป็นเกลียวรอบใหม่ตลอด เช่นการปฏิวัติ 24 มิ.ย. 2475 จนถึงรัฐประหาร 19 ก.ย. 2549 แต่ละครั้งที่มีการกลายสภาพเป็นมันได้เกิดระบบ ระเบียบอย่างใหม่ (new order) ให้กับสังคมตลอด ชัดเจนที่สุดคือ ด้วยบท(text)ใหม่; รัฐธรรมนูญใหม่ ประวัติศาสตร์ใหม่ ฯลฯ ดังนั้น การหมุนไปในกระบวนการเกิดขึ้นซ้ำในชีวิตประจำวันขณะที่มีการกลายสภาพเป็นแต่ละครั้ง ๆ ได้ถูกยกระดับขึ้นเรื่อย ๆ จึงไม่มีทางที่จุดเริ่มต้นของเกลียวที่หมุนจะหมุนกลับทับซ้ำที่จุดเดิมที่มันเริ่มต้นได้เลย

อย่างไรก็ดี กระบวนการส่งต่อแนวคิดหรือการกระจายแกนทฤษฎีให้หมุนไปรอบด้าน ดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นและดำเนินไปได้ก็โดยอาศัยการเล่าเรื่อง การพรรณนา อภิปรรณนา หรือ

metanarrative* ที่มีในทุกสังคมโดยการขยายวงของแกนจะมีลักษณะเป็นทวีคูณตั้งแต่การดำเนินกิจกรรมประจำวันพื้นฐานเช่น การกิน การแต่งตัว การเดิน ฯลฯ จนถึงการเสพคุณค่าเชิงนามธรรมสูงขึ้นไปกว่านั้น เช่น รสนิยม เกียรติยศ บรรดาศักดิ์ ชื่อเสียง ฐานันดร ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นผลเกิดจากเรื่องเล่า/ เรื่องพรรณนาทั้งนั้น

เรื่องพรรณนาทุกเรื่องที่มีในโลกโดยปฐมบทแล้วเป็น 'ปัญหาเดียวกัน' นั่นคือการอธิบายเกี่ยวกับการกำเนิดโลก ชีวิตมนุษย์ สัตว์ สัพพสิ่งและการดำเนินไปของสัพพสิ่งในโลก แต่ได้พรรณนาจากปากของคนหลายคนโดยคนเล่าเรื่องได้ยกเอาปัญหาที่เคยพรรณนาแล้วว่าพรรณนาอีกตัวอย่างเช่นกัมภีร์ทั้งหมดในโลก แต่ที่นิทซ์จะประสงค์จะพูดถึงเป็นพิเศษคือระบบจริยศาสตร์ที่เกิดจากการหมุนของแกนของกัมภีร์คริสต์เพราะคริสตศาสนามีอิทธิพลโดยตรงต่อระบบจริยศาสตร์ตะวันตกในช่วงที่นิทซ์มีชีวิตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นจริยศาสตร์จึงถือว่าเป็นมาตรฐานการกระทำที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมที่สุดก็เกิดจากการหมุนของแกนกัมภีร์นั้นด้วย

รณรงค์ ยงศรีชูชาติ (2548) อธิบายว่า "ปัญหาของการเล่าเรื่องคือ คุณค่า (value) ซึ่งออกมาจากการการเล่าเรื่องตรงนั้น กล่าวคือ ความหมายในเรื่องการเล่าสามารถถูกนำไปขยายความเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในแง่มุมมองต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล คุณค่าที่ออกมาจากเรื่องเล่าสามารถทำให้คุณค่าในเรื่องเล่าถูกถือได้ว่ามีคุณค่าเท่าเทียมกับคุณค่าของความรู้และเมื่อเป็นความรู้มันก็จะถูกนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในท้ายที่สุด"

ดังนั้น เรื่องเล่าจึงกลายเป็นการผลิตซ้ำจนกลายเป็นวาทกรรมหลักของสังคมหนึ่งและทุกสังคมทุกครั้งที่มีการเล่า คือมันเป็นแบบหรือบรรทัดฐานที่สังคมยึดถือและปฏิบัติ เรื่องเล่าหรือการพรรณนาเป็นสิ่งที่สังคมเชื่อถืออย่างมากอาจเป็นเพราะเหตุผลว่า คุณค่าที่ออกมาเหล่านั้นได้ผ่านการรับรองของบรรพชนจากรุ่นต่อรุ่น เราเรียกมันว่า มรดกทางวัฒนธรรม; วัฒนธรรมความเป็นรุ่นพี่รุ่นน้องนำไปสู่ระบบอุปถัมภ์ การส่งเครื่องบรรณาการซึ่งต่อมาก็คือการเก็บส่วยหรือสินบน การกินเมืองวิวัฒนาการมาเป็นการคอร์รัปชัน ฯลฯ; และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่สถาบันไม่ส่งเสริมต่อการตั้งคำถามหรือข้อสงสัยต่อสิ่งเหล่านั้นทั้งที่มันเต็มไปด้วยคำถาม/ ความสงสัยโดยเฉพาะอภิปรรณนาของคริสต์ศาสนาในทัศนะของนิทซ์เซ (และรูปแบบ metanarrative อื่นที่มีอยู่ในสังคมผู้วิจัย)

และโดยเฉพาะต่อคำถามที่ว่า คุณค่าที่ออกมาจากเรื่องเล่า/ อภิปรรณนาเหล่านั้นได้ออกมาจากการกล่าวของบุคคลที่เป็นศาสดาจริงหรือไม่ หลักปฏิบัติที่ศาสนิกต้องทำตามที่เป็นคำสอนของศาสดาผู้สอนหรือไม่; อาจเป็นคำอธิบายของคนฉลาดในยุคหนึ่งเท่านั้น; เพราะข้อสังเกตที่มีตามมา

* คำว่า Metanarrative ในภาษาอังกฤษมาจากคำว่า 'meta-' ที่แปลว่า เหนือ อยู่เหนือหรือยิ่งใหญ่ (อภี) และ 'narrative' ที่แปลว่าการพรรณนา/ บรรยาย/ การเล่าเรื่อง รวมกันจึงเท่ากับ 'อภิปรรณนา' หรือ 'การพรรณนาอย่างยิ่งใหญ่' หรือ 'อภิบรรยาย'.

คือ การถือกำเนิดนิกายต่าง ๆ ของศาสนาทั้งหลาย แม้ว่าทศวรรษหลักจะถูกเขียนและยอมรับ เหมือนกันจุดต่างที่เกิดขึ้นมีตามมาก็มีอยู่ ดังนั้น มันจึงมีฐานะเป็นเพียงการอธิบายของคนทีตลาด ที่สุดคนหนึ่งเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากการยอมรับว่า ปรัชญากลุ่มเพลโตใหม่ (Neo-plato) ได้ถูก นำมาอธิบายเป็นแนวคิดหลักของศาสนาคริสต์ โดยเฉพาะเรื่อง โลกแห่งอุดมคติที่ยืนยันบนการสร้าง ของพระเจ้าและเรื่องความรักของเพลโต เป็นต้น อภิพรรณนาเหล่านี้ได้สร้างระบบ/ โครงสร้าง/ วิธี คิดสำหรับชี้นำสังคม(หรือกรณีอภิพรรณนาแบบพุทธเช่นการอธิบายสมาธิตามแนววิสุทธิมรรค เต ภูมิกถา ฯลฯ เหล่านี้มันชี้นำสังคมและการปฏิบัติของบุคคลและสังคมไทยมาตลอด. ผู้วิจัย) อภิ พรรณนาทุกอย่างด้วยตัวมันเองล้วนสร้างการตัดสินใจคุณค่าบางอย่างขึ้นมาใหม่(new Things)ซึ่ง ต่อไปมันจะกลายเป็นความจริงสูงสุด(ultimate truth) ของสังคม

อภิพรรณนาเหล่านี้มีผลกระทบต่อระบบความคิด/โครงสร้าง/ กรอบการดำเนินชีวิตและการแสดง พฤติกรรมของมนุษย์ในฐานะเป็น 'ศีลธรรมของสังคม'หรือ Social morality ที่ได้ผ่านการยอมรับ (affirm) หรือการปฏิเสธ (deny) อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้นเพราะการยืนยันเท่ากับเป็นการปฏิเสธและ การปฏิเสธเท่ากับเป็นการยืนยันการสร้างระบบศีลธรรม ฯลฯ ขึ้นมาในสังคมโดยมีตัวเขาหรือ บุคคลต้นแบบของเขาหรือสังคมเป็นแบบ(model)ของการเปรียบเทียบทางศีลธรรม

นิทซ์เข้บอกว่า มนุษย์ต้องปลดปล่อยตัวเองจากสิ่งเหล่านี้ โดยวิธีการตั้งคำถาม; text เก่า ๆ ที่ มีอยู่มีต้นฉบับจริงหรือไม่เพราะไม่มีใครยืนยันหรืออ้างตัว text นั้นได้; แท้จริงแล้วมันคืออะไรกัน แน่และสำคัญคือมันเข้ามาเป็นกระบวนการและวิถีคิด/ วิธีดำเนินชีวิตได้อย่างไร มันเป็นสูตรสำเร็จ ที่มีอยู่แล้วก่อนที่เราจะเกิดมาและมีอยู่หลังการตายของเรา; มันดำรงอยู่ตลอดไป

การดำรงอยู่ตลอดไปของ narrative นี้มันจะกลายเป็น....(becoming) ตลอดเวลา หลังจากที่มีมันเกิดขึ้นและไหลออกจากแกนเพราะทุกครั้งที่มีการอ่านและการตีความเรื่องเล่าในตัว บท(text)ทั้งหลายที่มี มันเป็นการอ่านและตีความโดยบุคคล ดังนั้นคุณค่าที่ออกมาจึงมีสถานะเป็น ตัวแทน (represent)ของคุณค่า ความหมาย เครื่องหมายและรหัสต่าง ๆ ของผู้ตีความตัวบทและมีผล ให้สังคมต้องทำตามหลังจากการอ่านและตีความแล้ว(แม้กระทั่งการฝันของมนุษย์เมื่อถูกตีความ (หรือลองรอกันกับ narrative ที่มี)แล้วผู้ฝัน(ผู้ตีความหลัก)หรือผู้อยู่ในบริบทความฝัน(ผู้ตีความรอง) ยังต้องทำตามในสิ่งที่ผู้ทำนายฝัน(ผู้ตีความตามเรื่องเล่า)บอกเพราะความเชื่อว่า ต้องประสบเคราะห์ หรือทำแล้วจะได้โชคอย่างใดอย่างหนึ่ง.ผู้วิจัย) ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะนำไปสู่ปัญหาเรื่องการกลาย สภาพเป็นของแต่ละเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน

4.2.3 ปัญหาพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน

แนวคิดของนิทซ์เข้ทั้งหมดสามารถถูกลดทอน (reduct) ลงสู่อำนาจ (power) เท่านั้น ดังนั้น ทุกสิ่ง (beings)ใน โลกจึงสามารถอธิบายได้ด้วยวิถีทางแห่งความเป็น ไปของอำนาจ ชัดเจน ที่สุดคือสิ่งมีชีวิตและสิ่งที่สามารถเติบโต ได้ทุกชนิด

สำหรับมนุษย์และสัตว์แล้ว การดำรงชีวิตอยู่ต่างก็เป็นไปด้วยพลังพื้นฐาน(Force)ที่สามารถให้ชีวิต(bodies)ดำเนินไปได้ สิ่งที่มีมนุษย์เชื่อว่าต่างกันคือเรา ‘เชื่อว่า’ สัตว์ไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ให้กับตัวมันและฝูงของมันได้ ส่วนการหลบเลี่ยงภัยอันตรายก็เพียงเป็นไปด้วยสัญชาตญาณความกลัวเท่านั้น (ดูรายละเอียดใน รณรงค์ ยงศรีชูชาติ, 2548.) ในงานตอนนี้จะอธิบายก็แต่เฉพาะในส่วนที่ผู้วิจัยเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ในบริบทของการเกิดขึ้นซ้ำหรือ Etemal recurence of the same ของนิทซ์เท่านั้น นิทซ์เชอริบายแนวคิดเรื่องการเกิดซ้ำซ้ำวันรันครว่า

“..ทุกสิ่งดำเนินไป ทุกสิ่งวกกลับมา กงล้อแห่งการดำรงอยู่หมุนไปชั่ววันรันคร
ทุกสิ่งตายไป ทุกสิ่งเติบโตขึ้นใหม่ อายุแห่งการดำรงอยู่ดำเนินไปชั่ววันรันคร
ทุกอย่างแตกสลายไป ทุกอย่างก็รวมตัวกันใหม่ บ้านที่มีอยู่หลังเดิม ได้สร้าง
ตัวมันเองชั่ววันรันครทุกสิ่งจากไป ทุกสิ่งได้พบกันอีก วงล้อแห่งการดำรงอยู่
เป็นจริงในตัวมันเองชั่ววันรันคร การดำรงอยู่ได้เริ่มต้นทุกขณะ...”

(..everything goes, everything return; the wheel of existence rolls for ever.
Everything dies, everything blossoms anew; the year of existence runs on
for ever. Everything breaks, everything is joined anew; the same house of
existence builds itself forever. Everything departs, everything meets again;
the ring of existence is true to itself for ever. Existence begins is every
instant; ...) (Hollingdale, 1969 p 234.)

หากเรามองในนัยยะนี้แล้ว ความเห็นต่อการเกิดขึ้นซ้ำวันรันครเช่นนี้มันเป็นเช่นเดียวกับวงล้อ ‘วัฏฏะ’ ตามนัยปฏิจางสมุปบาทที่ได้กล่าวถึงในบทที่ 2 แบบมีภพ – ชาติ ซึ่งแง่นี้จะพบว่าคุณค่าต่อการดำรงชีวิตอยู่มัน ไม่มีอะไรเลยเพราะในนัยยะนี้เราไม่สามารถพิสูจน์การเกิดขึ้นซ้ำในแง่ metaphysics ได้ (เพราะปัญหาหลักจะกลับไปอยู่ที่ตัวความเชื่อที่มี) แต่นัยยะที่เราต้องการค้นหา คือ คำตอบเชิงคุณค่าทางจริยศาสตร์ในชีวิตบนเหตุการณ์การกลายสภาพเป็น

สำหรับแนวคิดนี้ เกลิมเกียรติ คิวนวนล(2519) อธิบายว่า “ความสำคัญของหลักการนี้มันอยู่ตรงความเหมาะสมของมัน ในฐานะที่เป็นเครื่องทดสอบคุณค่าชีวิตของบุคคล กาลภายหน้าของการเกิดขึ้นซ้ำกันชั่ววันรันครจะเป็นสิ่งที่น่ากลัวหากบุคคลไม่ประสบความสำเร็จในการให้ลักษณะกับตัวเองและให้ความหมายกับชีวิตของเขา โลกของเขา ถึงขนาดที่เขาสามารถยืนยันรับรองการดำรงอยู่ของตัวเองได้อย่างเบิกบาน ”

แต่หากเรามองในแง่นี้มันให้ความหมายเชิงจริยศาสตร์ นั่นคือการประเมินต่อคุณค่าในการดำรงชีวิตของเขา คือมันมีความสำคัญต่อนัยยะของการกลายสภาพเป็น...(becoming)ในแต่ละขณะ

* นิทซ์เชอริบายว่า ภายหลังจากที่โลกของเราแตกสลายไปแล้ว ท้ายที่สุดมันจะก่อตัวขึ้นใหม่ในฐานะที่เป็นปริมาณอำนาจที่จะสร้างจักรวาลขึ้นอีกครั้ง โดยมีทรวงเหมือนเดิมและทุกอย่างจะกลับซ้ำเข้ารอยเดิมจนถึงปี 1844 ที่นิทซ์เชอจะเกิดขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง. (ดูรายละเอียดใน เกลิมเกียรติ คิวนวนล. เทวสาขัณห์. 2519; หน้า 23)

ของการเสพคุณค่าที่มีอยู่ภายนอกสภาวะของเขา; Narrative; ทูทุกอย่างในสังคมในขณะที่ตัวของแต่ ละบุคคลมีชีวิตอยู่ดังจะเห็นได้จากคำบรรยายของนิทซ์เซ่ใน Zarathustra ว่า

“ ...I shall return, with this sun, with this earth, with this eagle, with this serpent-not to a new life or a better life or a similar life. I shall return eternally to this identical and self same life, in the greatest things and in the smallest, to teach once more the eternal recurrence of all things.... ” (Hollingdale, 1969. p 237-238.)

จากนัยยะนี้เราจะเห็นว่า ปัญหาของการเกิดขึ้นซ้ำอยู่กับการจัดการกับลักษณะความเป็นตัวตน ของเขา (identity)เองในการดำเนินชีวิตประจำวันและแต่ละขณะ เพราะนิทซ์เซ่เห็นว่าการเกิดขึ้นซ้ำ นี้ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผล(causality)หรือเป็นระบบระเบียบแบบใด มันเกิดในรูปของ ความบังเอิญที่มีแต่ความวุ่นวายสับสน (chaos) ดังนั้น มนุษย์จึงต้องแบกรับต่อเคราะห์ โชค(destiny) ที่เกิดขึ้นเองจากความบังเอิญนั้นด้วยเพราะมนุษย์ไม่สามารถคาดคะเนจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่มี ความเป็นเหตุเป็นผลในความวุ่นวายเหล่านั้นได้ อีกทั้งเพราะ“พระเจ้าตายแล้ว”หมายความว่า พระ เจ้าในฐานะเป็นประธาน (subject) ที่จะคลบนันคาลทุกสิ่งแก่มนุษย์ไม่มีและมนุษย์ก็ได้เปลี่ยนสถานะ เป็นพระเจ้าเสียเอง (God has become Man and Man has become God)(Gilles Deleuze 1983, p 52.) คือทุกสิ่ง ได้ถูกอนุญาตให้มนุษย์เป็นผู้จัดการ ได้เองภายใต้บริบทชีวิตของเขาตราบเท่าที่เขามีชีวิต ดังนั้น มนุษย์ต้องยืนยันต่อการกระทำในการกลายสภาพเป็น.....ในชีวิตของตนเองทุกกรณีไป

การกลายสภาพเป็น.....(becoming)ในการเกิดขึ้นซ้ำวันรันดร์นี้เป็นความบังเอิญ (chance) เพราะมันไม่มีความปะติดปะต่อที่พอจะให้อ้างถึงความเป็นเหตุเป็นผลได้ เป็นเพียงความน่าจะเป็น (probability) เหมือนการโยนลูกเต๋าที่เราคาดเดาถึงได้แค่ความน่าจะเป็นเท่านั้นและเขาเองในฐานะ ของสิ่งที่ดำรงอยู่ (Being)อย่างหนึ่งต้องไม่ละทิ้งสถานะ ‘อัตถิภาวะ’ ของตัวเขาเองบนความขัดแย้ง ต่าง ๆ ที่มีอยู่หมายความว่าเราต้องยืนยันตัวเราเองในความบังเอิญทุกกรณีที่เกิดเพื่อให้โชคเคราะห์ ในชีวิตของเขาเกิดความแน่นอนในขณะที่ดำรงชีวิต

นิทซ์เซ่อธิบายว่า การเกิดซ้ำมันเป็นความบังเอิญ เป็นความไร้ระเบียบ เป็นความวุ่นวาย (chaos) และเกิดขึ้นอย่างไร้ขีดจำกัด (unlimited)ใดๆ ทุกครั้งที่เกิดมันจะนำเราไปสู่ความสับสน วุ่นวาย ความสับสนวุ่นวายเหล่านี้เองที่เพล โทเห็นว่าจะนำพามนุษย์ไปสู่ความวิกลจริต ความ ตระหนกตกใจและความรู้สึกผิด (Guilty) อื่น ๆ

ดังนั้น ในข้อเท็จจริงใด ๆ เราจึงจำเป็นต้องยืนยันต่อความบังเอิญ แต่เรามักตั้งสมมติฐานไว้ ล่วงหน้ากับกรณีการเกิดขึ้นซ้ำ เราเรียกข้อสมมติฐานเบื้องต้นนั้นว่า ความเป็นเหตุเป็นผล นิทซ์เซ่ย้ำ ว่า “มันเป็นความบังเอิญ ไม่ใช่ความเป็นเหตุเป็นผล” (chance and not causality) (Gilles Deleuze 1983, p 29.) และเราก็พยายามพิสูจน์ว่าสมมติฐานนั้น ‘เป็นจริง’ (Kaufmann & Hollingdale 1968, p 544 -545) รูปแบบการเกิดมันเกิดทีละเล็กทีละน้อย ทุกอย่างเกิดขึ้นซ้ำและเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ เกิดจากการกลายสภาพเป็น....ทั้งนั้นและทุกสิ่งจะมีการกลายสภาพเป็น....ก็ต่อเมื่อมันมีพลังพื้นฐาน

(Force)ที่จะดำเนินไปและพลังพื้นฐานที่ดำเนินไปก็มีความวุ่นวาย ดังนั้นความวุ่นวายก็จะดำเนินไปชั่ววันคืนรันทนกัน

คำอธิบายของนิทซ์เซ่ คุณค่าที่เวียนกลับมาในการบริบทของการเกิดซ้ำ หมายถึงภาวะการยืนยันการกระทำในฐานะของการมีปฏิกิริยาโต้ตอบการกระทำที่ได้ยืนยัน ดังนั้น การจะพูดถึงปฏิกิริยาโต้ตอบพูดถึงโดยเริ่มที่ภาวะแห่งการกระทำก่อนแล้วจึงพูดถึงการเปลี่ยนแปลงคุณค่าของคุณค่าที่กลับมาใหม่ หมายถึงการยืนยันแทนที่จะ(อยู่เฉยหรือ)ปฏิเสธเพราะการปฏิเสธก็ต้องถูกเปลี่ยนรูปแบบ (transform) ไปเป็นพลังการยืนยันอื่น($A = \sim B \cdot \sim B = A$) ดังนั้น การเกิดขึ้นคืนรันทนจึงเป็นภาวะของการกลายสภาพที่มีลักษณะเป็นการกลายสภาพ 2 หนในขณะเดียวกัน

การกลายสภาพเป็นแบบกระทำกร (becoming - active)เป็นอำนาจทำการกระทำใหม่ในตัว เป็นการกลายสภาพเป็นของการกลายสภาพเป็น...(reversal of reversal) ที่จะสร้างการกลายสภาพเป็นแบบใหม่(new becoming)ขึ้นอีกอย่างจำต้องเป็น (necessity) แต่อย่างไรเสียการกลายสภาพเป็นแบบกระทำกรนี้จะมีโดยปราศจากการยืนยันความมีอยู่ (existence)ของเหตุการณ์ที่มันต้องกลายสภาพเป็น..ไม่ได้

การกลายสภาพเป็นแบบมีปฏิกิริยาโต้ (becoming - reactive)เป็นปฏิกิริยาโต้กลับของพลังแห่งการกระทำ (active force) การกลายสภาพเป็นแบบนี้ไม่สร้างอะไรขึ้นมาเพราะไม่มีนัยยะของการสร้างคุณค่าทางกายและจริยะ แต่ปฏิกิริยาโต้ดังกล่าวเป็นการสร้างใหม่ทางจิตในลักษณะของการเก็บกดความรู้สึกต่าง ๆ ภายใต้อารมณ์โกรธแค้นขุ่นเคือง (resentiment) เพื่อจะเข้าสู่กระบวนการต่อสู้ในการกลายสภาพเป็นชุดใหม่ซึ่งเป็นปัญหาต่อไปว่า เราจะยืนยันหรือปฏิเสธต่อการกลายสภาพเป็นอันใหม่

4.2.4 การแก้ปัญหาการเกิดซ้ำในชีวิตในมุมมองของนิทซ์เซ่

เชื่อว่าสิ่งมีชีวิตในโลกย่อมมีพลังพื้นฐาน (force)ในการดำรงชีวิต ดังนั้น มนุษย์และสัตว์จึงมีพลังพื้นฐานด้วยในฐานะสิ่งมีชีวิตในโลก แต่พลังงานพื้นฐานของมนุษย์เป็นพลังงานที่มีลักษณะเด่นชัดแน่นอน คือสามารถแปรสภาพเป็น 'เจตจำนง' ที่มีจุดมุ่งหมายในตัวมันเอง นิทซ์เซ่บอกว่าจุดมุ่งหมายเดียวของการมีเจตจำนงคืออำนาจ หมายความว่า ทุกคนมีเจตจำนงต่ออำนาจ (Will to Power)

เจตจำนงดังกล่าว (Will to Power)เป็นเจตจำนงที่ทำหน้าที่กลั่นกรองพลังงานพื้นฐานของมนุษย์และทำให้มนุษย์มีลักษณะพิเศษกว่าสัตว์เพราะการกลั่นกรองจากเจตจำนงดังกล่าวมีลักษณะที่ต้องเกิดเพื่อการเอาชนะตัวเอง(overcoming)ไม่ใช่การเอาชนะผู้อื่นหรือสิ่งอื่นเพราะจริง ๆ แล้วตัวมนุษย์เองที่เป็นคนให้ความหมายของความดี-และความชั่วทั้งหมดกับตัวเอง (Truly, Man have given themselves, all their good and evil) ดังเราจะเห็นได้จากมีหลายกรณีสิ่งที่เป็นความดีของคนหนึ่งและกลุ่มหนึ่งแต่ขณะเดียวกันมันกลายเป็นสิ่งชั่วร้ายของอีกคน อีกกลุ่มไป (เหมือนคนไทยไม่

ขอการกระทำของรัฐบาลทหารฆ่าต่อองซานซูจี พระและประชาชนพม่า แต่กลับมอบดอกไม้ แสดงความยินดีและร่วมถ่ายรูปกับทหารของคณะรัฐประหารในประเทศเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น. (ผู้วิจัย)

ประเด็นอาจทำให้เราคิดเลยไปว่า สำหรับนิทซ์แล้วไม่สามารถหามาตรฐานอะไรที่พอ เชื่อถือได้เกี่ยวกับการกระทำเลยใช่หรือไม่??

นิทซ์เข่อธิบายว่า เรามี ‘ศีลธรรมที่สั่งการให้เรายึดถือปฏิบัติ’ (Immoral) ในตัวเองที่จะบอก แก่เราทุกคนว่า เราแต่ละคนต้องทำอะไรบ้าง ศีลธรรมที่สั่งการให้เรายึดถือปฏิบัตินี้มีลักษณะเป็น ศีลธรรมส่วนบุคคล (personal morality) หมายความว่า ศีลธรรมที่เราสร้าง เสรพ และดำเนินไปมันเป็น ศีลธรรมแห่งความมีศีลธรรม (Morality of Moral) นี่คือนี่คือส่วนสำคัญที่ช่วยในการเอาชนะตัวเอง ในการกลายสภาพเป็นในบริบทของการเกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในแต่ละวัน

ตัวเราเองต้องมองตนเองในฐานะที่เราเป็นผู้กระทำการที่มีอิสระในการกระทำ (free action) สิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเองและขณะเดียวกันก็ต้องใช้วิจารณญาณ ในการพิจารณาตัดสินเรื่องราว/เหตุการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย ‘ศีลธรรมที่สั่งการให้เรายึดถือปฏิบัติ’ นั้นพร้อมกับความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เขา ได้เลือกและลงมือทำเพราะ ในชีวิตมนุษย์ต้องเผชิญหน้ากับ โชคเคราะห์ (destiny) และความจำเป็นที่ เกิดจากพลังพื้นฐานที่ขับเคลื่อนให้มนุษย์แต่ละคนกระทำการ และไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงการ กลายสภาพเป็นที่จะเกิดขึ้นได้ สิ่งที่ทำได้อีกมีเพียงแต่ควบคุมการขับเคลื่อนพลังงานพื้นฐานนั้นต่อ กระบวนการกลายสภาพเป็น ในการดำเนินชีวิตประจำวันเท่านั้น

ดังนั้น เมื่อเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงต่อเหตุการณ์(event)ที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตประจำวัน และเราต้องปะทะโดยตรงกับคุณค่า ศีลธรรม คุณธรรม ฯลฯ ที่มี สิ่งที่เราต้องทำกับมันก็คือ การ ประเมินคุณค่าใหม่ให้กับคุณค่าที่เคยมีมาก่อน (Revaluation of all value) เพราะไม่เคยมีใครมีชีวิต อยู่โดยปราศจากการปะทะ/ ขอมรับคุณค่าอะไร แต่สำคัญคือถ้าจะยอมรับตัวเองก็ต้องไม่ยอมรับคุณค่าที่เพื่อนบ้านยอมรับ (Hollingdale 1969; p 84) เพราะการที่เราจะให้คุณค่า สิ่งที่เกิดกับคุณค่าก็คือ ต่างคนต่างมีคุณค่าของตัวเอง

ภาพที่เราเห็นต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นไม่ใช่ความจริง แต่มันได้กลายเป็นความจริงก็ต่อเมื่อเรา ได้เข้าไปให้คุณค่ากับมัน นี่คือนี่คือสิ่งที่เราปะทะจริง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในนัยยะนี้หมายความว่า เราต้องประเมินคุณค่าที่เราปะทะอยู่ในกระบวนการการกลายสภาพเป็นใน แต่ละกรณี ๆ ไป ทุกกรณีสิ่งที่เราเห็นมันมีปัญหาของมัน การประเมินคุณค่าเป็นเรื่องการกระทำ เป็นการให้ความหมายกับชีวิต เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะตัวของเรา ดังนั้นการประเมินคุณค่าใหม่จึงมี สถานะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ต่อคุณค่าที่มี เป็นกระบวนการทำให้เรากลายเป็นตัวเราอย่างที่ เรา ต้องการจะเป็นซึ่งมันก็เป็นการตอบปัญหาในตัวเองว่า ‘อะไรทำให้เราเป็นเรา’

แต่คุณค่าที่เกิดจากการประเมินจะตรงกับคุณค่าภายนอกหรือไม่ นั่นเป็นอีกประเด็นที่เราจะ ไม่พูดถึงในงานวิจัยนี้เพราะสิ่งที่เกิดจากการประเมินจะมีลักษณะเป็นเฉพาะบุคคลที่จะตัดสินตัวเขา

การมีชีวิตอย่างมีสติรู้เท่าทันและเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างที่มีนัยเป็นใน โลกที่เป็นจริงและโลกที่ปรากฏแก่ประสาทสัมผัสของเราเอง

ในวิถีคิดแบบปรัชญาที่เช่นกัน ปรัชญาไม่ใช่จะยุติเพียงแค่นั้นในความคิด ข้อเสนอหรือเพียงข้อโต้แย้งใด ๆ ที่สังคมมีเท่านั้น หากแต่ปรัชญายังมีอิทธิพลเหนือวิถีคิดและกระบวนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไม่น้อยไปกว่าวิถีคิดแบบอื่น

สิ่งที่สำคัญที่สุดที่งานวิจัยนี้ต้องการนำเสนอคือ ปัจจุบันปัญหาเฉพาะบุคคลที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตรูปแบบต่าง; การทำร้ายตัวเอง อัตวินิบาตกรรม ซึ่งกำลังเป็นปัญหาที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี; ที่สำคัญเกิดจากการไม่ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตและคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ต่อไป ทำให้ขาดจิตสำนึกสร้างสรรค์/ พัฒนาชีวิตและยอมรับกับกระบวนการเกิดขึ้น; มนุษย์คิดว่ามันจะต้องเกิดซ้ำ ๆ; ในแต่ละวัน ย้ำคิด ย้ำทำในสิ่งที่ส่งเสริมต่อการลดทอนคุณค่าต่อความเป็นมนุษย์และการมีชีวิตอยู่ของตนเอง

ดังนั้น แนวคิดทั้งสองนี้จึงเป็นพื้นฐานของวิถีคิดเพื่อสร้างจิตสำนึกอันดีต่อการเห็นคุณค่าชีวิตและการดำรงชีวิตบนกระบวนการเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันในแต่ละขณะเพราะการสร้างจิตสำนึกต่อคุณค่าของชีวิตเสมอ ๆ จะเป็นตัวแปรหลักสำคัญในอันที่จะทำให้มนุษย์แต่ละคนมีกำลังใจที่จะต่อสู้พัฒนาศักยภาพและสร้างสรรค์ตัวเองไปสู่จุดหมายและเห็นคุณค่าของการมีชีวิตในสังคมตลอดไป

เนื่องจากผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้เป็นผู้บรรยายในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป (GE) ในรายวิชาความจริงของชีวิตซึ่งต้องบรรยายให้กับนักศึกษาทุกชั้นปี ดังนั้น นักศึกษาจึงค่อนข้างหลากหลายทั้งวัยและความคิด

หลังจากที่ได้สอดแทรกเนื้อหาสาระที่ได้ทำวิจัยดังกล่าวในรายวิชาที่ได้รับผิดชอบบรรยายและระหว่างนั้นก็ได้รับมอบหมายให้นักศึกษาทำกิจกรรมระหว่างเรียนตลอดเทอมจนกว่า จะสิ้นสุดการเรียนในรายวิชานี้ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวคือการเขียน ‘บันทึกพฤติกรรม’

การเขียนบันทึกพฤติกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้ผู้เขียนได้รู้จักตรวจสอบการกระทำของตนเองในสามทางในแต่ละวัน คือ ทางกาย (กายกรรม) ทางคำพูด(วจีกรรม)และทางความคิด (มโนกรรม) การตรวจสอบการกระทำของตนเองดังกล่าวนี้ นักศึกษาต้องบันทึกลงในสมุดบันทึกทุกวันแล้วนำไปสรุปในแต่ละสัปดาห์ แต่ละเดือนและแต่ละเทอมเพื่อจะหาข้อบกพร่องที่มีและที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตประจำวันแล้วนำปัญหาดังกล่าวไปแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นเพราะท้ายที่สุดการศึกษานั้นมุ่งการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด วิถีประเมินคุณค่าของชีวิตในกระบวนการดำเนินชีวิตประจำวันและโลก

ผลที่พบจากการให้นักศึกษาที่เรียนวิชานี้ได้เขียนบันทึกพฤติกรรมพบว่า นักศึกษามีทัศนคติต่อคำว่า ‘ชีวิต’ เปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด (ดูในภาคผนวก) นักศึกษาเปลี่ยนค่านิยมชีวิตของตนเองใหม่เช่นจากเดิมเห็นว่า ชีวิตต้องเป็นตามที่บุญ – กรรมลิขิต หรือดำเนินไปอย่างเลื่อนลอยไร้จุดหมาย เป็นชีวิตนี้ตัวเราเองสามารถที่จะเลือกและตัดสินใจทำได้โดยปราศจากการลิขิตของ

บุญ—กรรมหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นใดนอกจากตัวของเราเองซึ่งก็เป็นไปตามหลักการที่ว่า “คนย่อมเป็นที่พึ่งของตน” นี้หมายความว่า ชีวิตของมนุษย์จะมีคุณค่าได้ก็โดยการกระทำของมนุษย์เอง

การคิดเช่นนี้คือกระบวนการเปลี่ยนแปลง วิธีคิด ซึ่งถือได้ว่าสำคัญที่สุดต่อการดำเนินชีวิต เพราะวิธีคิดดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายให้กับตัวเองอย่างชัดเจนซึ่งก็มีผลโดยตรงต่อการกำหนดกระบวนการ/ลำดับความสำคัญของภารกิจในชีวิตประจำวันด้วย

ความสำคัญอยู่ตรงที่ว่า นักศึกษาเกิดมีความคิดใหม่ที่ว่าในแต่ละวันที่เราทำ เราจะปรับปรุงตัวเองอย่างไรหลังจากที่ได้เห็นความบกพร่องของตนเองเช่น การนอนตื่นสาย เที่ยวกลางคืน ใช้เงินฟุ่มเฟือย ไม่อ่านหนังสือ ไม่เข้าเรียน ดื่มสุราและเล่นการพนัน เป็นต้น แล้วจะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้ดีขึ้นกับชีวิตได้อย่างไร คือเข้าใจได้ว่าพฤติกรรมเหล่านี้ย่อมจะต้องดำเนินไปมีผลต่อคุณภาพชีวิตของเราคือ ดีขึ้นหรือเสื่อมลงก็เกิดจากพฤติกรรมเหล่านี้ของตัวเราเองเป็นสำคัญ นี่คือการประเมินคุณค่าใหม่ (Revaluate) ให้กับชีวิต

การประเมินคุณค่าใหม่นี้มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งทางกาย วาจาและต่อระบบความสำนึกรับรู้สังคมเพราะถ้าตระหนักต่อคุณค่าชีวิตและคุณค่าของการดำเนินชีวิตก็จะใช้ชีวิตอย่างมีสติและระมัดระวังเพื่อให้ทุกขณะของการดำเนินชีวิตมีคุณค่ามากที่สุดด้วย

ผลดังกล่าวแสดงได้ว่า นักศึกษาเกิดจิตสำนึกใหม่ที่จะเผชิญหน้ากับเรื่องทดสอบคุณค่าของชีวิตอันได้แก่ อุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวเองอย่างกล้าหาญ